

GENUA 1, LADUGÅRDSGÄRDET

KULTURMILJÖUTREDNING

2021-07-09

TYRÉNS

KULTURMILJÖUTREDNING FRAMTAGEN AV TYRÉNS AB

MEDVERKANDE KONSULTER

Elin Sahlin, trädgårds- och byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig avseende kulturvärden (SC 1193-17)

Jennifer Magnusson, bebyggelseantikvarie

Reviderad version 2021-07-09:

Hanna Gelotte Fernandez, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kulturvärden.

BESTÄLLARE

KMJ Fastighetsförvaltning

Kontaktperson: Martin Josephson

FOTON & ILLUSTRATIONER

Alla foton och illustrationer som ej har angiven källa är framtagna eller fotade av Tyréns AB

SAMMANFATTNING

Tyréns AB har fått i uppdrag av KMJ Fastighetsförvaltning att ta fram en kulturmiljöutredning och konsekvensanalys i samband med detaljplanearbete som avser att pröva om- och nybyggnad inom fastigheten Genua 1. Projektet syftar till att skapa ca. 40 nya bostäder samt öppna upp bottenvåningar för bostäder och publika ändamål.

Fastigheten är belägen på Sandhamnsgatan 58-62 i stadsdelen Ladugårdsgärdet. På tomten finns idag ett flerbostadshus i fyra våningar med souterräng. Byggnaden är belägen i mötet mellan den äldre funktionalistiska Gärdesbebyggelsen och den senare tillkomna och till delar moderniserade kontors- och industribebyggelsen som ansluter i söder. Fastigheten ligger i direkt anslutning till Ladugårdsgärdets stora grönområde, men skymms till del av topografin, och dess gårdsmiljö ansluter till parkmiljön.

Byggnaden är ritad av arkitekten Sture Frölén. Den är utformad med gedigna tidstypiska material för 1940-och 50-talet med gult fasadtegel, putsade burspråk och räcken i smide. Huset uppfördes som solitär i kvarteret utan någon tydlig huvudfasad vilket innebär att samtliga fasader behandlades med jämnvikt och stor omsorg. Byggnaden är välbevarad och endast ett fåtal exteriöra förändringar har genomförts under åren.

Genua 1 har arkitekturhistoriska värden med positiv betydelse för stadsbilden och är gul-klassad av Stockholms stadsmuseum. Fastigheten ligger inom riksintresse för kulturmiljövärden, Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115] och gränsar till Nationalstadsparken.

Förslaget till ny detaljplan bedöms sammantaget medföra små negativa konsekvenser för riksintressets uttryck som återspeglas i kv. Genua. Det bedöms medföra små negativa konsekvenser för Nationalstadsparkens värden eller målbilder. Föreslagna förändringar av befintlig byggnad och nybyggnad på gården innebär förändringar av den välbevarade anläggningen men bedöms sammantaget medföra små negativa konsekvenser för identifierade kulturvärden samt ta hänsyn till stads- och landskapsbilden på platsen.

INNEHÅLL

INLEDNING	4
FÖRUTSÄTTNINGAR	6
HISTORIK	12
NULÄGE OCH KARAKTÄR	24
KULTURVÄRDEN	40
PLANFÖRSLAGET	41
KONSEKVENSBESKRIVNING	44
SAMLAD BEDÖMNING	48

INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Tyréns AB har fått i uppdrag av KMJ Fastighetsförvaltning att ta fram en kulturmiljöutredning och konsekvensanalys i samband med detaljplanearbete som avser pröva om- och nybyggnad inom fastigheten Genua 1. Projektet syftar till att skapa ca 40 nya bostäder samt öppna upp bottenvåningar för bostäder och publika ändamål.

Fastigheten är belägen på Sandhammsgatan 58-62 i stadsdelen Ladugårdsgärdet. Fastigheten utgörs av en byggnad uppförd 1950 ritad av arkitekten Sture Frölén och är gulklassad av Stadsmuseet - bebyggelse med positiv betydelse för stadsbilden och/eller visst kulturhistoriskt värde. Väster om byggnaden finns en kuperad tomt som ansluter till Gärdets sportfält och Kampementsbacken. En skyddsvärd trädmiljö finns utanför fastighetens gränser.

Fastigheten ligger inom riksintresse för kulturmiljövården; Stockholms innerstaden med Djurgården [AB 115] och i direkt anslutning till Gärdets rekreatiomsområde och sportfält samt Kungliga Nationalstadsparken.

OMFATTNING

Kulturmiljöutredningen omfattar befintlig byggnad och gårdsmiljö inom fastigheten Genua 1 med utblickar till den omgivande bebyggelsemiljön för att placera in fastigheten i sitt sammanhang. Då fastigheten är gulklassad omfattas ej byggnadens interiör av utredningen.

I konsekvensanalysen beskrivs planförslagets påverkan på befintlig byggnad samt gårdsmiljö och hur förslaget påverkar gaturum och stadsbild samt riksintresse och nationalstadspark.

Planförslaget har arbetats om efter samrådet och rapportens konsekvensanalys är därför reviderad i förhållande till det nya förslaget.

Stadskarta över södra delen av Gärdet med fastigheten Genua 1 markerad. Karta: Stockholm stad

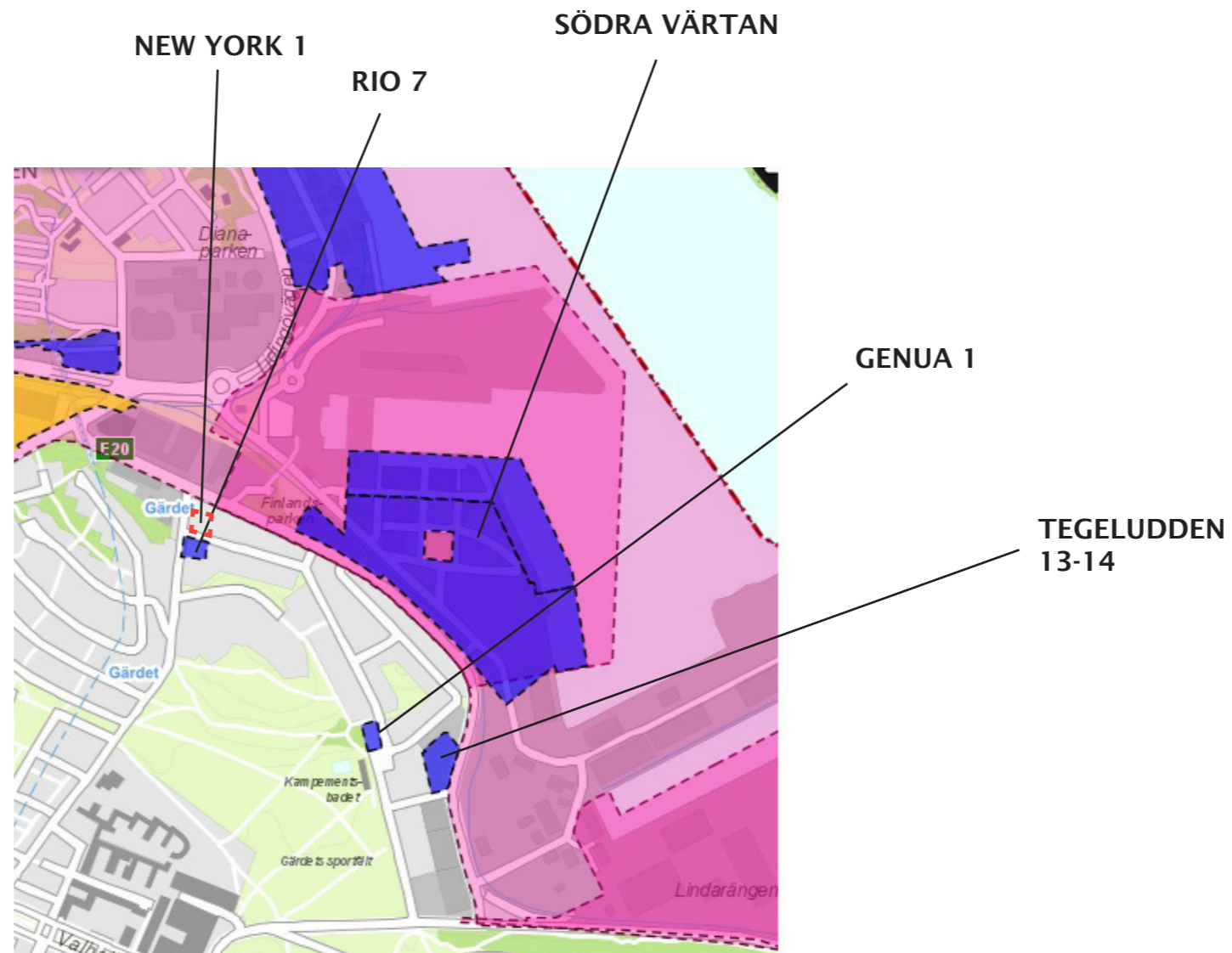
AKTUELLA PLANPROJEKT I NÄROMRÅDET

I området kring Gärdet och Norra Djurgården pågår i skrivande stund ett flertal planprojekt.

Norra Djurgårdsstaden är stadens största stadsutvecklingsprojekt och sträcker sig över Hjorthagen, Värtahamnen (med Södra Värtan), Frihamnen och Loudden. I Södra Värtan (Antwerpen 2 m fl) planeras för ny bebyggelse med bostäder, handel och kontor.

Inom fastigheten Rio 7 vid Värtavägen-Sandhamnsgatan pågår planarbete avseende förtätning med nya studentbostäder intill befintligt studentbostadshus. Planen är i skrivande stund i granskningsskede. Inom kvarteret New York norr om Sandhamnsgatan har ett nytt bostadshus i 8 våningar med lokaler för handel i bottenvåning nyligen färdigställts.

För Tegeludden 13-14 planeras påbyggnader av befintlig kontorsbebyggelse. Planen är i planeringsskedet och inte antagen ännu.

FÖRUTSÄTTNINGAR

GÄLLANDE PLANER

ÖVERSIKTSPLAN FÖR STOCKHOLMS STAD

Den aktuella fastigheten ingår i Östermalms stadsdelsområde som i översiktsplanen (2018) beskrivs som ett område där kompletteringar kan prövas:

"Kompletteringar inom projektets område kan prövas inom ramen för befintlig markanvändning och med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov." (s. 129-30).

Fastigheten ligger även i nära anslutning till Norra Djurgårdsstadens stora stadsomvandlingsområde.

Vidare anges i översiktsplanen en utvecklingspotential för Gärdets sportfält, till vilket planområdet angränsar, som målpunkt för rekreation. Översiktsplanen lyfter även fram angelägenheten för detta område att stärka det ekologiska sambandet mellan Norra och Södra Djurgården.

I översiktsplanen anges att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och bebyggelse som är av betydelse för stads- och landskapsbilden ska "ses som en resurs i stadsutvecklingen".

Vidare anges att det är angeläget i stadsbyggandet att ny bebyggelse vävs samman med befintliga värden "nya tillägg i stadsväven ska uttrycka ett medvetet förhållningssätt till kulturmiljöns värden".

I avsnittet om Stockholms mångfald av stadsbyggnadskaraktärer står följande:

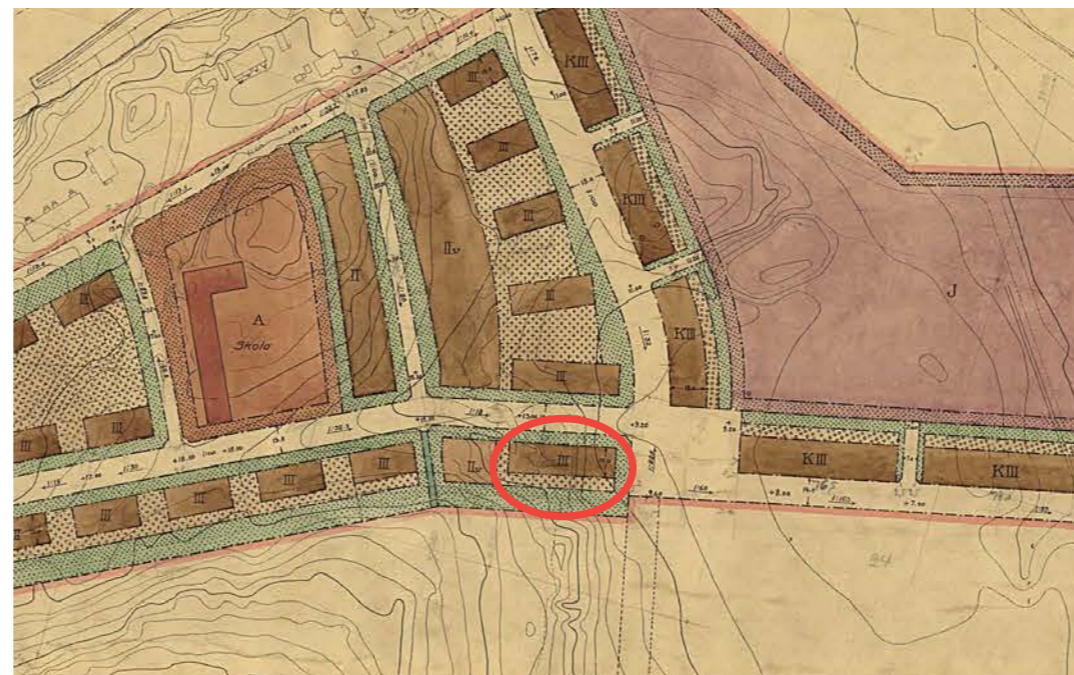
"Stadsbyggandet ska ta sin utgångspunkt i kunskap om stadsdelarnas olika karaktär, hur de samspelar med landskapets förutsättningar, deras olika stadsplanemönster och hustyper. Ett medvetet förhållningssätt till befintliga kvaliteter är därför en förutsättning vid tillägg och omvandlingar." (Stockholms stad översiktsplan s. 62-63)

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN - NATIONALSTADSPARKEN

Den del av Nationalstadsparken som ingår i Stockholm omfattas av en fördjupad översiktsplan. Översiktsplanen för Nationalstadsparken är avsedd att komplettera stadens översiktsplan och ge vägledning för beslut om markanvändning, bebyggelse och anläggningar inom nationalstadsparken.

I översiktsplanen finns följande skrivelse för tillkommande bebyggelse som angränsar till parkområdet:

"Förslag om tillkommande bebyggelse, anläggningar eller andra åtgärder i områden som direkt gränsar till parken, bör bedömas med utgångspunkt från att parkens natur- och kulturvärden inte får utsättas för påtaglig skada. Inverkan på ekologiska spridningskorridorer m.m. och på stads- och landskapsbilden är härvid av betydelse." (sid. 46)

DETALJPLAN

Genua 1 omfattas av Pl 860 från 1931 som utgör del av den första fastställda stadsplanen för Ladugårdsgärdet. För fastigheten anges bebyggelse i tre våningsplan och en hushöjd på 11,5 meter. Taklutningen begränsas till högst 30 grader. Planen anger för kvarteret användningen bostadsändamål med möjlighet att inreda lokaler för handels- och hantverksändamål. Byggnadens fasader ska utföras i den arkitektoniska utformning som gatu- och gårdsbilden i sin helhet fordrar.

Marken direkt väster och norr om bostadshuset är korsprickad vilket innebär att område endast får bebyggas med utskjutande byggnadspartier till en våningshöjd. Bebyggelsen och gårdsmarken omges av prickad mark som ej får bebyggas.

Utsnitt från 1931 års stadsplan för del av Ladugårdsgärdet. Kvarteret Genua är inringat med streckad linje. Plankarta: Stockholms byggnadsnämnds arkiv.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN

Kulturmiljön är samhällets gemensamma resurs som ska förvaltas och utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Områden av riksintresse för kulturmiljövården är sammanhängande miljöer av särskilt stor betydelse ur ett nationellt perspektiv. Det är en miljö eller ett landskap som särskilt väl återspeglar viktiga historiska skeenden och samhällsprocesser på ett sätt som gör att kulturmiljön utgör en av platsens stora tillgångar. I dessa områden väger de kulturhistoriska värdena därför särskilt tungt vid beslut om ändrad användning av mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Kulturmiljö av riksintresse omfattas av 3 kap 6 § Miljöbalk (1998:808) om grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. 6 § anger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Enligt de allmänna råden om tillämpning av miljöbalkens bestämmelser så kan påtaglig skada uppstå om en åtgärd mer än obetydlig kan skada något eller några av de värden som utgör grunden för riksintresset. Även åtgärder utanför ett riksintresseområde kan i vissa fall påverka värdena negativt. Vidare anges att

"Vid bedömningen av påtaglig skada analyseras hur mycket, på vilka sätt och för hur lång tid åtgärden kan inverka negativt på riksintressets värden. Hänsyn bör tas till att områden är olika känsliga för påverkan. Vid bedömningen bör också tas hänsyn till att ett ingrepp som endast berör en liten del av ett riksintesseområde kan ha en sådan grad av negativ inverkan på områdets värden att påtaglig skada uppstår. Stadens mål är att områdena av riksintresse ska förvaltas så att planerade åtgärder förstärker de värdebärande uttrycken utan att skada dem. Stadens mål är alltså högre än att undvika påtaglig skada." (Bilaga till översiktsplan Stockholm - riksintressen enligt miljöbalken, s 13-14)

Det är enligt handbok för riksintressen, 3 kap 6§ miljöbalken viktigt att en bedömning görs från fall till fall. Att en miljö tidigare bedömts som tålig för vissa förändringar betyder inte den förutsätts tåla andra eller alla typer av förändringar.

Länsstyrelsen har tillsynsansvar för områden av riksintresse och ska bland annat tillse att kommunerna beaktar riksintressena i den fysiska planeringen i samband med detaljplaner och översiktsplaner.

KUMULATIVA EFFEKTER

Kumulativa effekter uppstår när flera mindre förändringar tillsammans utgör en inte obetydlig förändring av det som utgör grunden för en miljöns kulturhistoriska värden.

"Summan av flera liknande förändringar kan utgöra risk för påtaglig skada. Generellt gäller att det måste göras troligt att liknande åtgärder kommer att följa på en första åtgärd för att summan av de väntade förändringarna ska kunna beaktas vid bedömningen. Det kan handla om små sådana förändringar med återkommande påverkan på värdena, vilka till sist gör att miljön förlorar sitt riksintressanta värde. Summan av t.ex. enskilda bygglov utanför plan kan innebära att de grundläggande värdena påtagligt skadats. Om detta skulle vara fallet kan frågan uppmärksammas genom länsstyrelsens uppsiktsinsatser. Ett annat exempel är att en exploatering, t.ex. etablering av vindkraftverk, skulle kunna åberopas till stöd för ytterligare exploateringar i området. Även de samlade konsekvenserna av flera olika typer av åtgärder, d.v.s. av utvecklingen i stort inom ett riksintresse, kan utgöra grund för att hävda risk för kumulativ skada."

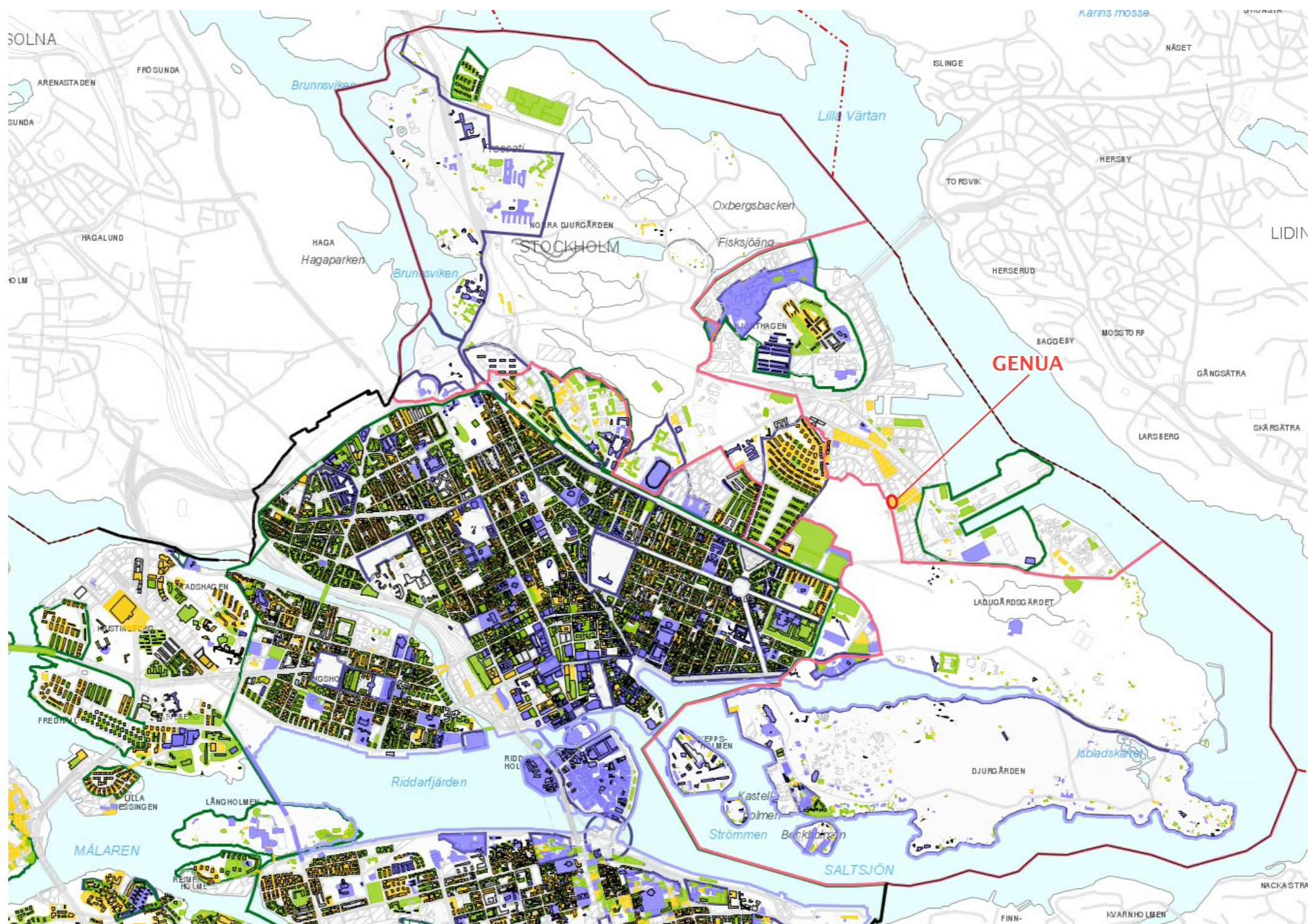
(s. 60, Handbok:Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, Riksantikvarieämbetet, 2014)

Genua 1 ligger inom riksintresse för kulturmiljövården – *Stockholms innerstad med Djurgården* [AB 115]. Riksantikvarieämbetet har preciserat riksintressets uttryck i *Riksintressen för kulturmiljövården i stockholms län (AB)*, senast uppdaterad 2018.

För 1900-talets stadsbyggande och bebyggelse anges de grundläggande värdena utgöras av miljöer som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under århundradets inledande årtionden med terränganpassade planer, storgårdskvarter och även fullföljandet av den äldre rutnätsstaden. Även parkanläggningar och grönska samt innerstadens kolonitradgårdar utgör viktiga värden. Gärdet, Slussen och Hötorgscity ger uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande. Andra Stockholmska särdrag som utgör viktiga värdebärare för riksintresset är:

"anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och Mälaren. Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet. De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten. Stenstadens tydliga yttre gräns. Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåts höja sig över mängden. Byggnader och miljöer med anknytning till konstnärliga verk och historiska personer."

Kartutsnitt som visar större delen av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (yttre blå linje). Den rosa linjen markerar Nationalstadsparkens gränser.

KUNGLIGA NATIONALSTADSPARKEN

Kungliga Nationalstadsparken inrättades 1995 och skyddas av miljöbalkens 4 kap. 7 § (se ruta). Nationalstadsparkens område har avgränsats med syftet att skydda ett historiskt landskap med sina natur- och kulturvärden:

Nationalstadsparken innehåller stora natur- och kulturvärden. Områdets särprägel grundas på att man här kan uppleva ett historiskt landskap där värdefulla företeelser samspelar och förstärker varandra till en unik helhet. Inom Nationalstadsparken flätas park-, natur- och bebyggelsemiljöer samman till ett unikt historiskt landskap av riksintresse. Området är av särskild betydelse för det nationella kulturarvet, för stockholmsregionens ekologi och för människors rekreation.

Parken är indelad i olika delområden vilka finns definierade i Vård- och utvecklingsplan för Kungliga nationalstadsparken (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2012). I vård- och utvecklingsplanen har värden och målbilder för respektive delområde beskrivits.

Det aktuella planområdet ligger inte inom Nationalstadsparkens avgränsade område men precis intill gränsen. Förändringar som sker utanför Nationalstadsparkens gränser kan påverka värden inom parkens område. Delområdet "Ladugårdsgårde" ansluter direkt till kvarteret Genua i väster. Detta delområde är därför av störst relevans för det aktuella planområdet.

"Ladugårdsgårde ett stort öppet gräsbevuxet område som i väster ligger i direkt anslutning till Östermalm och Gärdessstaden. I norr ligger Frihamnen. Drottningberget andra flera andra skogklädda höjdparter bildar en naturlig brytpunkt mot denna industriella miljö. Åt öster ingår brynzonen mot det öppna fältet. Brynen ingår också i delområde Kaknäs. I söder är Djurgårdsbrunnsvägen gräns och följer den sträckning jaktparksstängslet hade."

På andra sidan Ladugårdsgårde i nordvästlig riktning ansluter delområdet "Gärdessstaden" vilket har samma utbredning som riksintressets värdekärna Gärdessstaden. Delområdet Gärdessstaden är mer beläget på längre avstånd från aktuell fastighet och har därför inte lika stor relevans eller risk för att påverkas av eventuella förändringar som sker inom planområdet.

Karta över Kungliga nationalstadsparkens utbredning. Genua är markerad med en röd punkt. Karta: Tyréns.

MILJÖBALKEN (1998:808)

År 1995 utsågs Kungliga nationalstadsparken till nationalstadspark, med motivet att den är av stor betydelse för det nationella kulturarvet, stadens ekologi och människors rekreation. Området skyddas enligt lag (miljöbalken 4 kap. 7 §). Inom Nationalstadsparken får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. En åtgärd som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark får vidtas, om:

1. åtgärden höjer parkens natur- och kulturvärden eller tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse, och
2. parken återställs så att det inte kvarstår mer än ett obetydligt intrång eller en obetydlig skada.

Länsstyrelsen samordnar värden och arbetet med att utveckla parkens värden av Nationalstadsparken. Navet i detta arbete är Nationalstadsparksrådet, med landshövdingen som ordförande och 15 olika aktörer i parken.

Informationen är hämtad från hemsidan för Stockholms läns länsstyrelse.

LADUGÅRDSGÄRDE

Nedan räknas ett urval av de värden och målbilder upp som anges i Nationalstadsparkens vård och utvecklingsplan för delområdet Ladugårdsgärde. Punkterna är valda utefter dess relevans för planområdet och det aktuella planprojektet.

VÄRDEN SOM BÖR TAS TILLVARA OCH UTVECKLAS

Landskap och bebyggelse

- Den långa kontinuiteten av människans nyttjande och bosättningar.
- Landskapet har bibehållit sina huvuddrag i fördelningen mellan öppen mark och skog. De trädbeväxta höjddpartierna i kantzonen och skogsbrynen har höga biologiska värden. Särskilt värdefulla är de grova ädellövträden och tallarna samt de sydvända brynen vid Borgen, Kampementsbackarna och Drottningberget.
- Det militära exercisfältet.
- Immateriella värden är knutna till Ladugårdsgärde som samlings- och evenemangsplats.

Rekreation och nyttjande

- Utsikten med stadsbebyggelsen mot horisonten och känslan av att se den täta staden på avstånd från det vida öppna landskapet är en särskild kvalitet.
- Ladugårdsgärde är lättillgängligt och ger möjlighet till många aktiviteter, från sportfältets möjligheter till spontanidrott till promenader, skidåkning, utflykter och drakflygning med mera.

MÅLBILD

Landskap och bebyggelse

- Ladugårdsgärde ska vara ett öppet landskap som erbjuder vida utblickar. Norr om Lindarängsvägen ska området präglas av sportfältet med kortklippt gräs medan de öppna markerna i övrigt ska ha karaktär av välhävdat ängs- och beteslandskap.
- Ladugårdsgärdet ska utgöra ett variationsrikt landskap och en väl fungerande biologisk spridningszon med en kontinuitet av grova, gamla ädellövträd och tallar i kantzonen:
 - *Befintliga ekmiljöer bevaras och förstärks.*
 - *Nyplantering av ädellövträd kan övervägas i områdets kantzoner (ej i öppen mark).*
 - *Skogsbrynen har en omväxlande struktur med små solbelysta gläntor, tätare buskage och gamla, grova ädellövträd, andra lövträd och tallar.*
- De kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna med omgivande vegetation ska bevaras och vårdas så att deras karaktär och kvaliteter består.
- Ytterligare hårdgjorda ytor bör inte tillkomma.
- Den allemansrättsligt tillgängliga marken ska bestå.

Rekreation och nyttjande

- Ladugårdsgärdets många olika rekreationskvaliteter ska bevaras och utvecklas. Funktionerna som rekreationsområde, sportfält och plats för tillfälliga evenemang ska bestå. Det ska vara en balans mellan nyttjande av Ladugårdsgärdet för evenemang och dess användning för friluftsliv och promenader.

Kartutsnitt hämtat från vård- och utvecklingsplanen (Länsstyrelsen, rapport 2012:33) som illustrerar utbredningen av nationalstadsparkens delområde Ladugårdsgärde. Fastigheten Genua 1 är markerad i rött på kartan.

GÄRDESSTADEN VÄXER FRAM

Sedan 1600-talet har Ladugårdsgärdet använts som övningsfält för militära ändamål. 1905 flyttade övningsfältet istället ut till Järvafältet. 1925 förvärvades marken runt om kring det stora fältet av staden från Statsverket som vid den tiden förfogade över Ladugårdsgärdet. Förutsättningen för försäljningen av marken var att den var bebyggd, vilket blev en av anledningarna till det höga exploateringsstalet på Gärdet. Ladugårdsgärdets före detta övningsfält uppläts från och med 1947 till staden på villkor att området skulle vara tillgängligt för allmänheten. Arbetena med att iordningställa området för stadsbefolkningens rekreation påbörjades omgående.

År 1931 fastställdes den allra första stadsplanen för Ladugårdsgärdet efter ombearbetningar av Arvid Stilles bidrag till stadsplanetävlingen åren 1928-29. Det första spadtaget togs 1932 vid Valhallavägen på södra delen av Gärdet. Även den t-formade Tessinparken med omgivande hus började anläggas nu men var helt färdigt 1940. Ytterligare omarbetningar och tillägg i stadsplanen gjordes mellan åren 1936-37. Smedbacksgatans bebyggelse och husen på Gärdeshöjden ingick bland annat i den uppdaterade stadsplanen.

I början av 1940-talet var nästan samtliga tomter i den första byggnadsetappen färdigbyggda. På 1940-talet bebyggdes områdets nordöstra del, i närheten av Värtahamnen. På 1960-talet bebyggdes ytterligare ett antal kvarter, bland annat vid Öregrunds- och Sandhamnsgatorna.

Den nya stadsdelen Gärdet byggdes ut med hjälp av ett sextiotal delaktiga arkitekter och byggmästare. Huvuddelen av husen byggdes av privata ägare men även åt bostadsrättsföreningar. Trots det är gestaltningen förhållandevis sammanhållen till sin karaktär med anledning av den hårt styrande stadsplanen och de genomgående funktionalistiska stildragen och stramheten som följde med den typen av arkitektur. Bland verksamma arkitekter bör särskilt Sture Frölén nämnas, som har ritat ett femtiotal av områdets bostadshus. Andra arkitekter som ritat ett flertal av husen är N W Larsson, Albin Stark, M Bocander och A Cronvall, Ernst Grönwall, Archibald Frid, Cyrillus Johansson. Sven Wallander och Axel Garpe ritade flera hus för HSB.

Flygbild från 1938 över Gärdesstaden mot nordost med Lilla Värtan och Värtahamnen i fonden. Stockholmskällan.

Flerbostadshus med butiker i gatuplan, Gärdet Livs "Det glada kalaset". Arkitekt Sture Frölén. Foto Sune Sundahl, ArkDes/Digitalt Museum.

Gärdeshöjdens bebyggelse koncentrerades till den höglänta delen väster om Värtavägen och kom att bestå av både punkthus och smala lamellhus. Förutom de höga lamellhusen vid Tessinparken så planerades bebyggelsen på Gärdet efter principen med högre punkthus belägna på höjden för att accentuera nivåskillnaderna för att sedan trappas ner i lägre lameller mot Ladugårdsgärdet.

Bostadshusens botten- eller souterrängvåningar försågs med lokaler för områdets service som t.ex. små dagligvarubutiker, speceributiker, konditori, blomsterhandel, tobaksaffärer. Även daghem, banker, biograf, kontor och mindre verkstäder skulle finnas här. Idag har många av dessa lokaler omvandlats till privata kontor eller specialbutiker.

Vy mot Gärdets sportfält 1957 från platsen där Radiohuset snart ska uppföras. Nedre delen av Gärdets bebyggelse i fonden med den aktuella fastigheten Genua 1 markerad med pil. Foto: Stockholmskällan.

Kärlkåkning vid Värtavägen, 1940-tal. I bakgrunden syns bostadshus på Rindögatan. Stockholmskällan.

FUNKTIONALISTISK STADSPLANERING

Funktionalismens genomslag omkring 1930 skulle bli nydanande, både när det kom till planering och utformning av nya bostadsområden. Många bostadskvarter i storstäderna var vid den här tiden mycket tätt byggda och lägenheterna var både mörka, trånga och opraktiska. Istället för att bygga i kvarter med gator som omgav husen på var sida, förespråkades nu ett mer öppet byggnadssätt med friliggande lamellhus med parallell placering. Ljuset var av stor vikt och skulle nå till samtliga av husens lägenheter.

Ljus och luft skulle bli två essentiella egenskaper vid planeringen av nya bostadsområden. "Hus i park" blev ett populärt begrepp som innebar att punkthus eller lamellhus placerades fritt i terrängen med en omgivande grönya. Husen placerades efter väderstreck i möjligaste mån och grupperades inbördes, istället för att förhålla sig till gatan eller kvartersstrukturen. Att husen byggdes både smalare och högre var också ett led i tidens strävan att generera mycket dagsljus och luftighet och samtidigt få in så många lägenheter som möjligt i varje volym. Till skillnad från de traditionella stadskvarteren, samverkade nu byggnaderna med park- och andra grönområden. Byggnaderna skulle vara underordnade eller verka enligt samma premisser som naturen.

< Sandhamnsgatan, 1964 med 1940-tals punkthusen i Kvarteret New York. Stockholmskällan.

Tessinparkens ståtliga lamellhusbebyggelse, 1936. Stockholmskällan.

LAMELLHUSET OCH FOLKHEMSARKITEKTUREN

Lamellhuset blev en vanlig hustyp från 1930-talet i samband med att funktionalismen fick fäste i Sverige och "folkhemmet" började byggas ut under 1940- och 50-talen. Lamellhusen grupperades ofta, ställda i rät vinkel och parallellt i förhållande till varandra. Inledningsvis var smalhuset med putsade fasader och en mer strikt funktionalistisk utformning med rätta linjer och platta tak vanligt. Med 1940- och 50-talets folkhemsarkitektur blev tjockhuset vanligare och spritputs och tegel blev allt vanligare som fasadmateriäl. Husen försågs med tegeltäckt sadeltak, traditionellt alternativt brutet eller valmat förekom. Arkitekturen mjukades upp och kom att präglas av en större variation av material och kulörer. Kraftfulla, jordnära kulörer som oxblodsröd, mörkgrönt, klargult eller ockra blev vanligt för putsfasader. Det obehandlade, ojämnt brända teglet var en annan vanlig fasadklädnad.

Fasadkompositionen med placering av fönster och entréer var oftast enkel och regelbunden under 1940-talet. Det symmetriska tvåluftsfnästret var dominerande. försågs med vanligtvis med burspråk av olika utförande och utanpåliggande balkonger, ofta med rundade former och fronter i sinuskorregerad plåt.

De nya stadsdelar som växte fram under 1940- och 50-talet i Stockholms ytterområden uteder tunnelbanans sträckning, byggdes ut med folkhemsarkitekturen och funktionalismens grundtanke om ljus, luft och närhet till grönska som utgångspunkt. Lamell- och punkthus var det vanligaste hustyperna vilka anpassades efter terrängen och grupperades kring gröna innergårdar med sparad naturmark.

Smalhus från 1930-talet på Olaus Magnus väg i Hammarbyhöjden i södra Stockholm. Foto: Holger Ellgaard, 2008, Wikipedia.

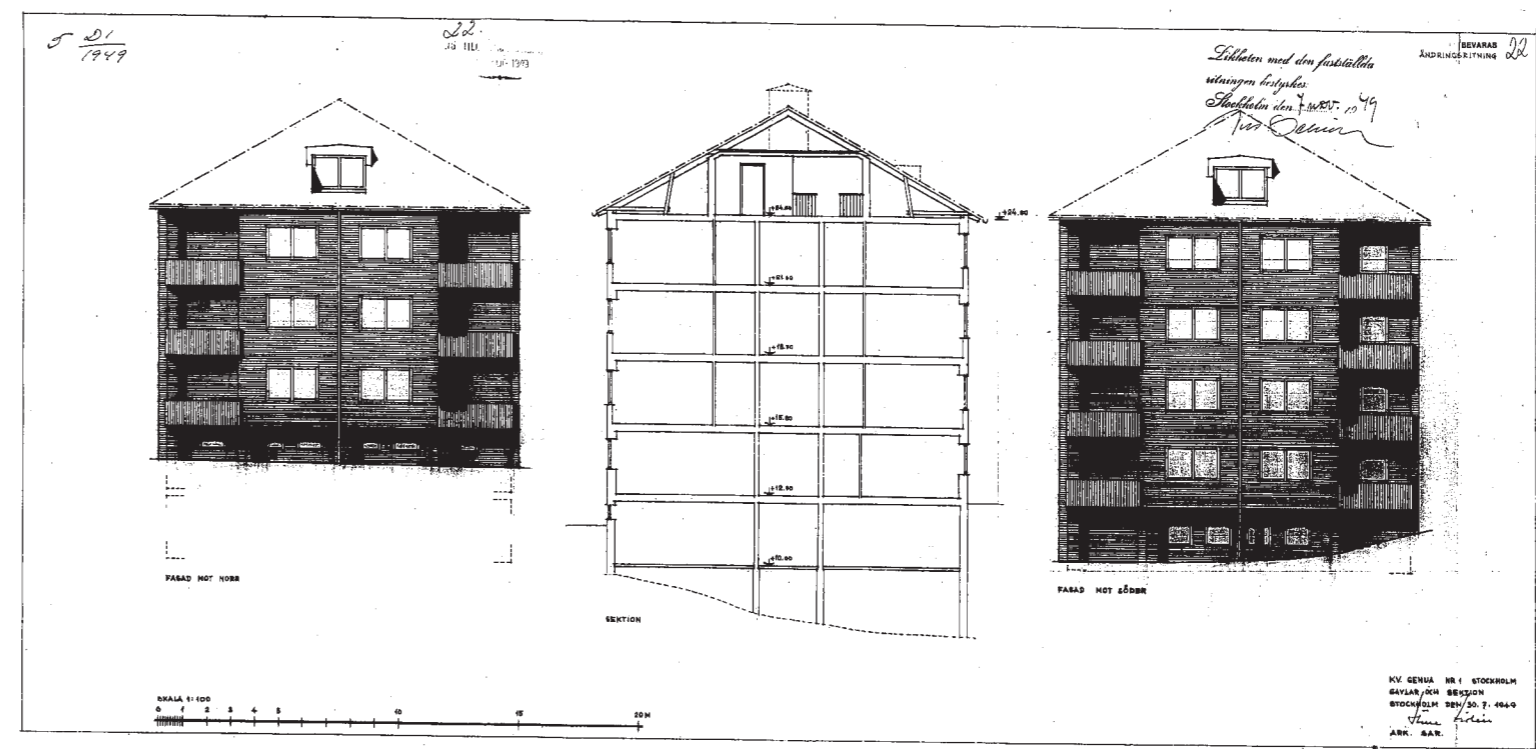
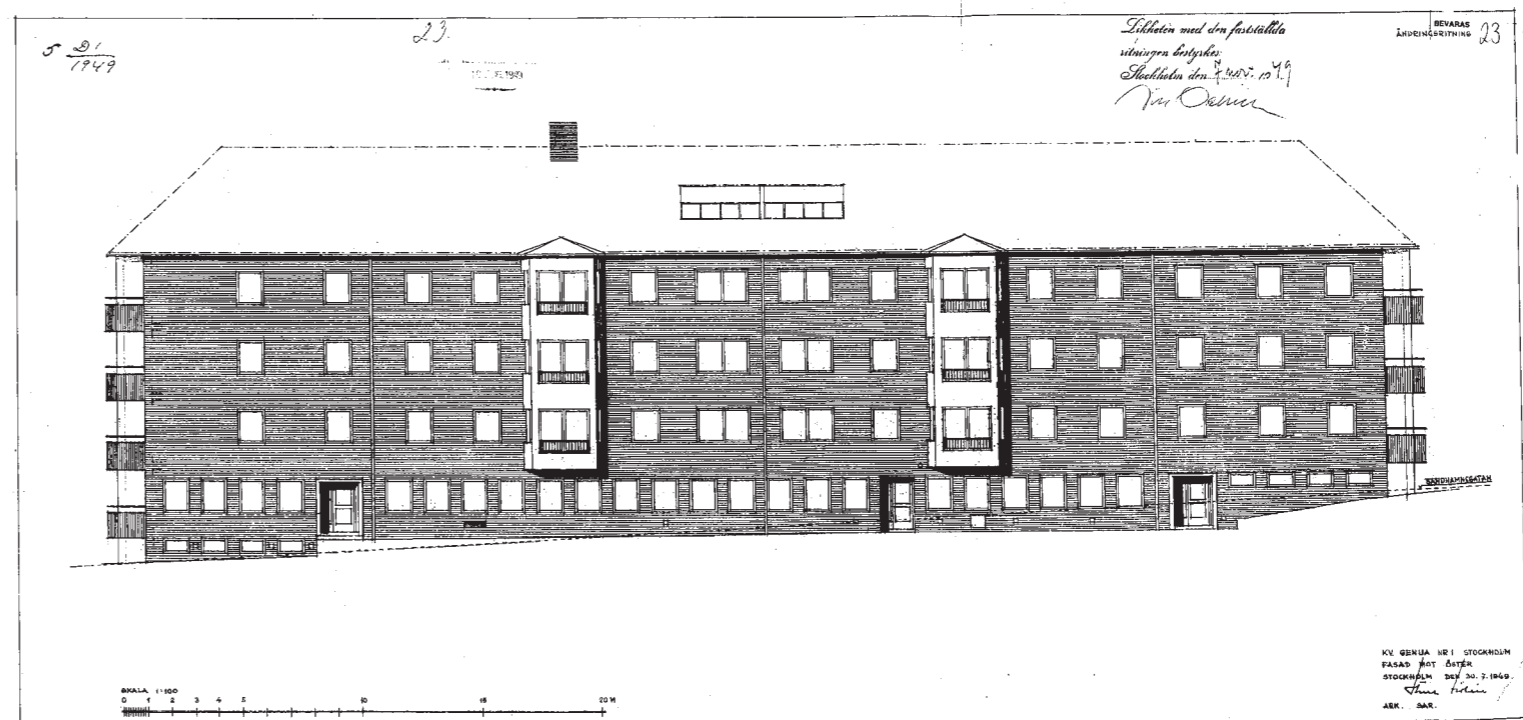
Lameller i ljus tegel på Ritarvägen i Abrahamsberg, uppförda under tidigt 1940-tal. Terränganpassad bebyggelse med sparad naturmark var typiskt för de bostadsområden som planerades i ytterstaden under denna period. Foto: Stockholmskällan.

GENUA 1

Genua 1 uppfördes 1949-1950 som bostadshus med kontorslokaler i bottenvåningen, efter ritningar av arkitekten Sture Frölén. Byggnaden kom att bestå av fyra våningsplan med suterrängvåning anpassad efter Sandhamnsgatans sluttning mot söder. Huvudentréerna förlades till långsidan mot Sandhamnsgatan i öster. Gårdssidan vändes mot Ladugårdsgärdet och gården anpassades efter den omgivande kuperade naturmarken.

Huset uppfördes med stomme i betong med fasadklädnad i ljust tegel murat i mönster av kopp och löp i förband. Taket utfördes som valmat tegelklätt sadeltak. Byggnaden gavs en repetitiv fasadutformning med symmetriskt placerade fönster, entréportar och balkonger. Fönster utfördes tidsenligt i två lufter. Bottenvåningen som innehöll kontorslokaler försågs med mindre enlufts-fönster med tätare placering. Den långa fasaden mot Sandhamnsgatan kom att brytas upp med två burspråk. Även fasaden mot gården försågs med två burspråk. Balkonger placerades centrerat på gårdsfasaden och på de indragna gavelhörnen mot både norr och söder.

Byggnaden utformades med gedigna och tidstypiska material för 1940- och 50-talet med ojämnt bränt fasadtegel, putsade burspråk, räcken i smide och entréportar i ek. Att huset uppfördes som ensam byggnad i kvarteret utan någon tydlig huvudfasad, innebär att samtliga fasader behandlades med jämnvikt och utformades med stor omsorg.

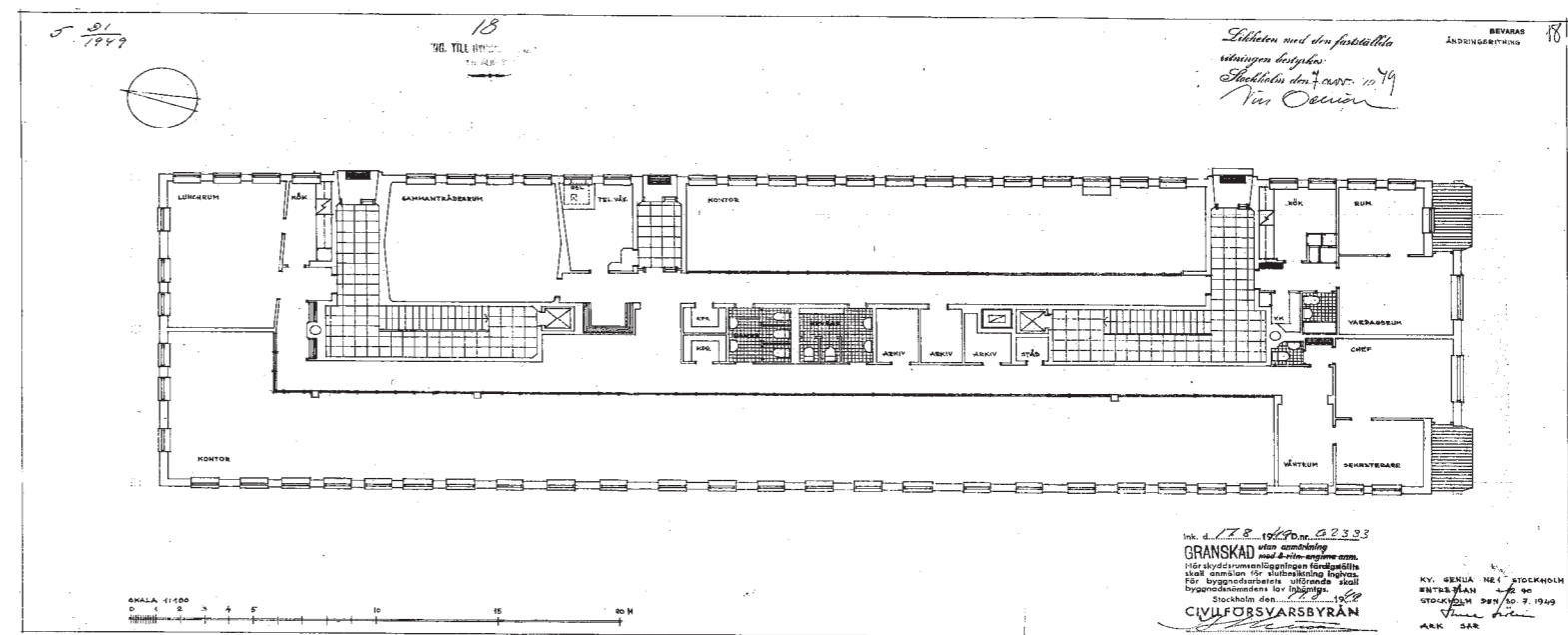
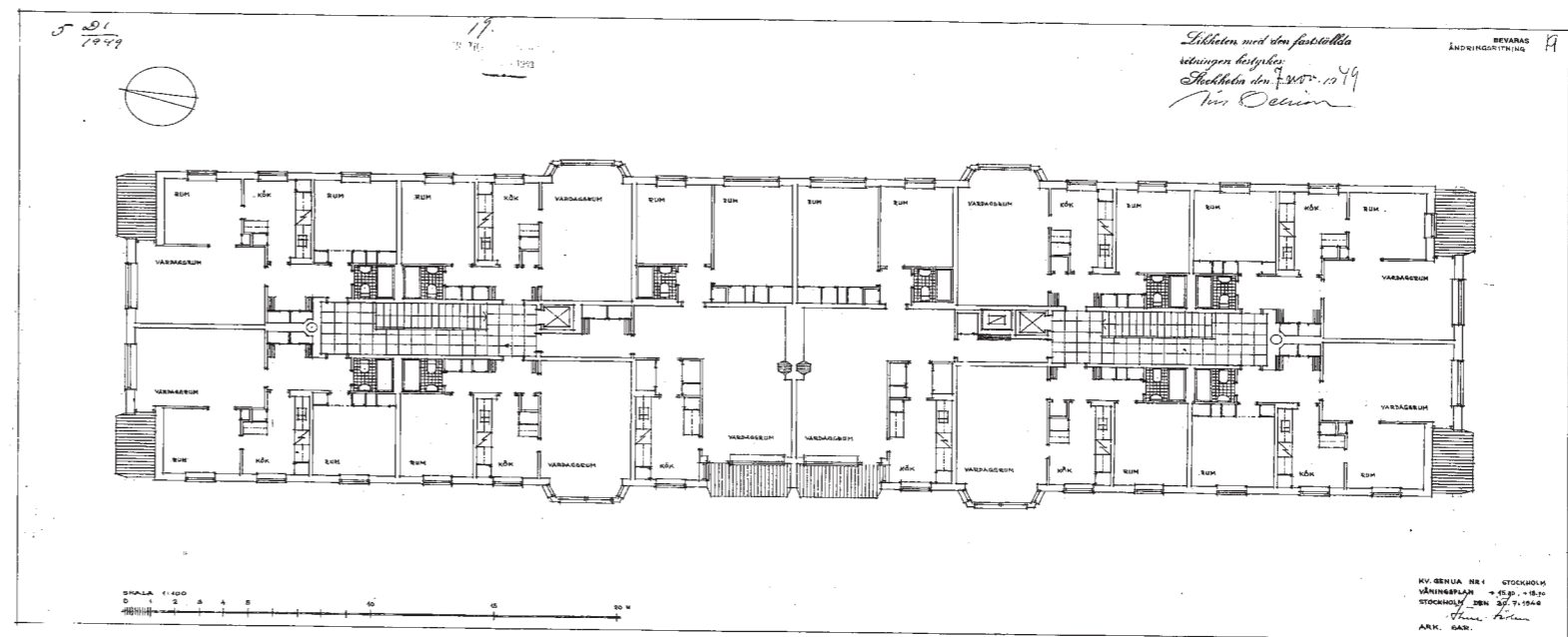

Nybyggnadsritningar, Genua 1, 1949, Sture Frölén. Överst: fasad mot Sandhamnsgatan i öster. Ovan: Gavlar och sektion. Ritningarna överensstämmer i huvudsak med den byggnad som kom att uppföras. Ritningar från Stockholms byggnadsnämnds arkiv.

PLANLÖSNING

Huset försågs med två huvudentréer från Sandhamnsgatan, vilka ledde till byggnadens två trapphus. Byggnaden utrustades även med hiss i anslutning till trapphusen. Gårdfasaden försågs med en entrédörr och två större portar till garagen i källarvåningen. Bostäderna utgjordes av lägenheter i två-tre rum och kök. De större lägenheterna placerades till gavelhörnen och till husets mitt och hade tillgång till både balkong och öppen spis. De mindre lägenheterna hade burspråk i vardagsrummet.

I bottenvåningen inrymdes kontorslokaler med en mindre kontorslägenhet mot gavelhörnet i söder. Källarvåningen utrustades med hobbyrum, matkällare, tvättstuga med torkrum, pannrum, cykel- och barnvagnsrum, två mindre garage samt ett skyddsrum.

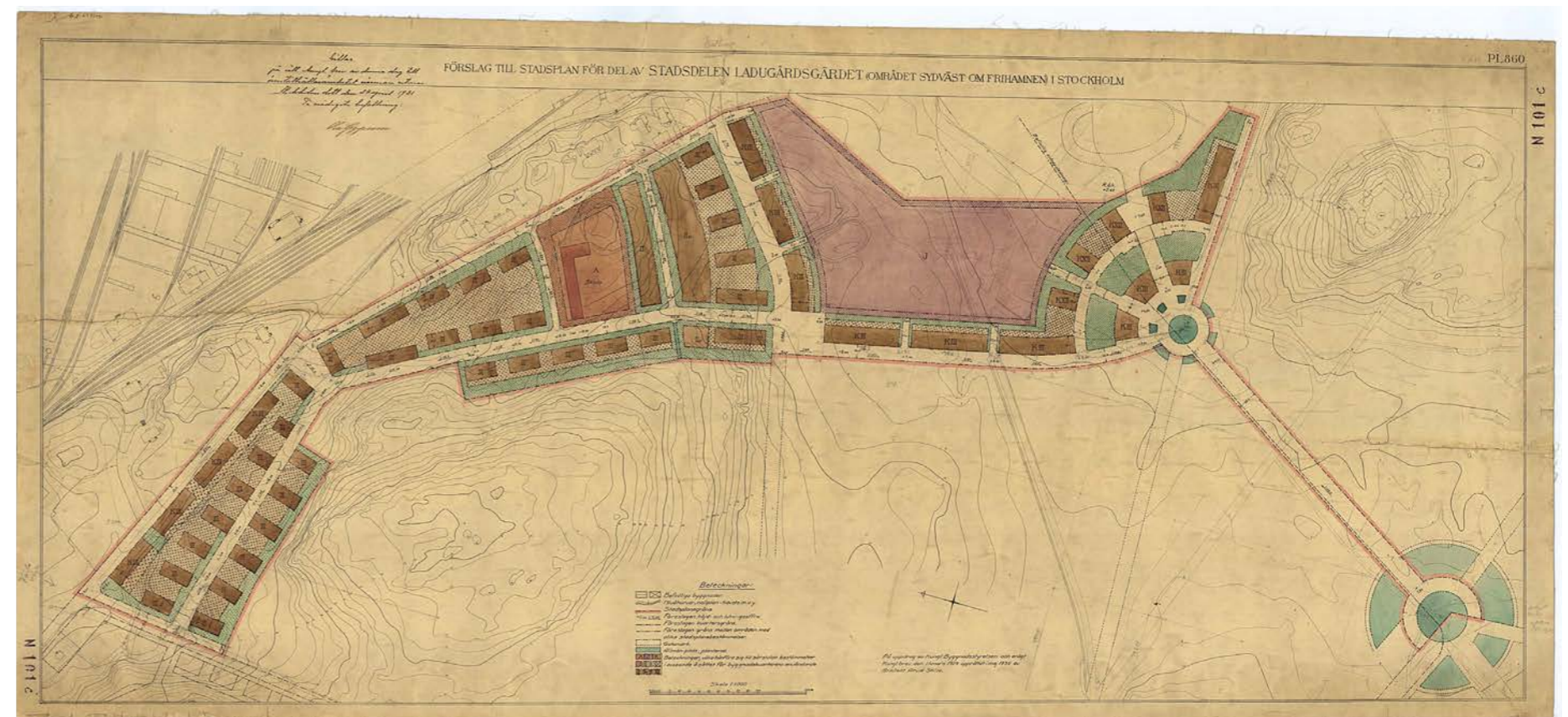
Ursprunglig planlösning, Genua 1, 1949, Sturé Frölén. Överst: planlösning för bostadsvåningar, våning 1tr-3tr. Ovan: bottenvåning med kontorslokaler. Ritningar från Stockholms byggnadsnämnds arkiv.

STADSPLAN OCH UTBLICKAR I NÄROMRÅDET

Kvarteret Genua 1 ingick i stadsplanen från 1931 och byggde vidare på den äldre funktionalistiska planeringen av Gärdets utbyggnad. När byggnaden uppfördes 1950 hade punkthusen i kvarteren New York och Oporto i norra delen av Sandhamnsgatan tillkommit. Den södra delen av kvarteret London hade även uppförts några år tidigare, vars lameller placerades med gavlarna vända mot Östhammarsgatan. När solitären i kvarteret Genua uppfördes, anpassades huset efter Londonkvarterets lameller, både sett till våningshöjd, byggnadstyp och utformning. Genua skulle dock kläs i gult fasadtegel till skillnad från Londons putsade fasader.

Under 1960-talet tillkom ytterligare bebyggelse i de omgivande kvarteren. Punkthusen i norra delen av Londonkvarteret mellan Sandhamnsgatan och Öregrundsgatan uppfördes 1960 och några år senare tillkom kvarteret Smyrnas bebyggelse väster om Sandhamnsgatan och norr om Genua. De två tvärställda volymerna i kvarteret Smyrna omslöt en större innergård och avvek på så vis mot 1931 års stadsplan som angav friliggande lameller vars långsida vände sig mot Sandhamnsgatan.

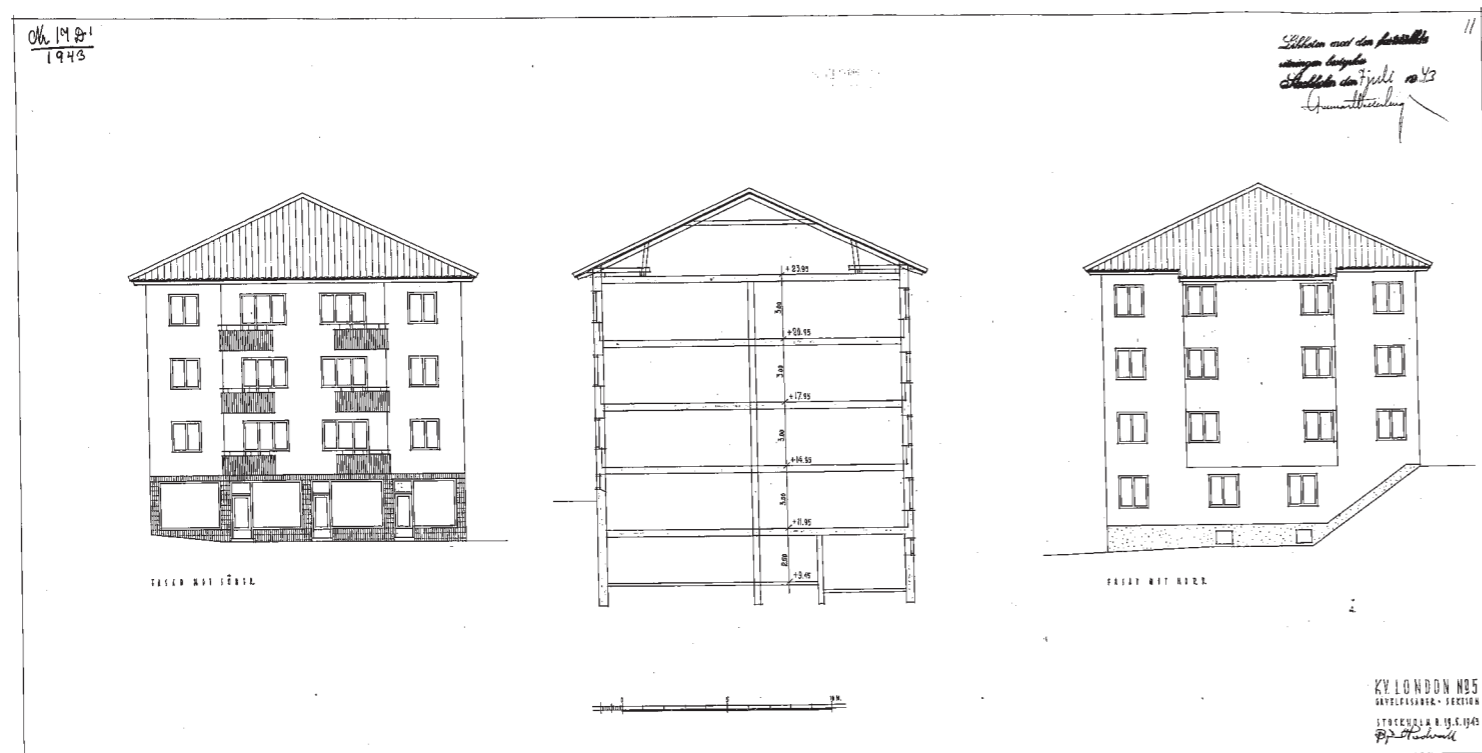
Området vid Kampementsbacken mellan Värtavägen och Sandhamnsgatan var tidigare inte planlagt. I början av 1960-talet uppfördes skivhusen i kvarteret Kampementet och Kampementsbacken efter en ny stadsplan. Kontorshusen längs med södra delen av Sandhamnsgatan (Tegeludden och Stettin) byggdes ut i slutet av 1960-talet efter en ny stadsplan och ersatte bland annat en lager/garagebyggnad från 1950-talet. Kampementsbadet, beläget i anslutning till Sandhamnsgatan på Gärdets sportfält, uppfördes på 1960-talet.

1931 års stadsplan för del av Ladugårdsgärdet. Plankarta: Stockholms byggnadsnämnds arkiv.

< Ekonomiska kartan från 1951. Husen i kvarteret Smyrna, Lissabon och norra delen av kvarteret London finns ännu inte redovisade. Kvarteren i söder i nuvarande kvarteret Tegeludden och Stettin består vid den här tiden av blandad bebyggelse med enstaka lameller. Karta hämtad från historiska kartor, Lantmäteriet.

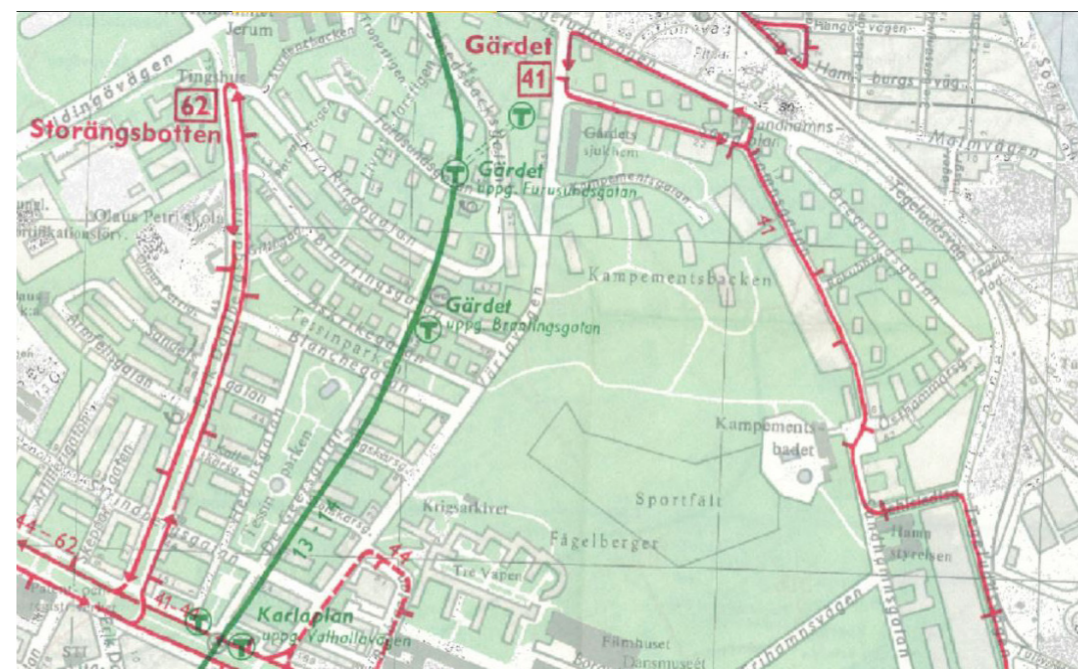
Lamellhusen i Kvarteret London, öster om Sandhamnsgatan, uppfördes 1943-44 och utformades med balkongförsedda gavlar med valmade sadeltak vända mot Östhammarsgatan i söder. London 5, belägen direkt öster om Genua 1, ritades av arkitekten Björn Hedvall. Ritning: Stockholms byggnadsnämnds arkiv.

Ett av lamellhuset i kvarteret London. Foto: Sune Sundahl, Arkdes/Digitalt Museum.

Vy från Borgen på Gärdet norrut 1962, innan kontorsbebyggelsen har uppförts. Genuas valmade tak syns i bakgrunden.
Foto: Stockholmskällan.

1976 års karta över området. Nu har större delen av området byggts ut öster om Gärdesstaden.
Karta: Stockholmskällan.

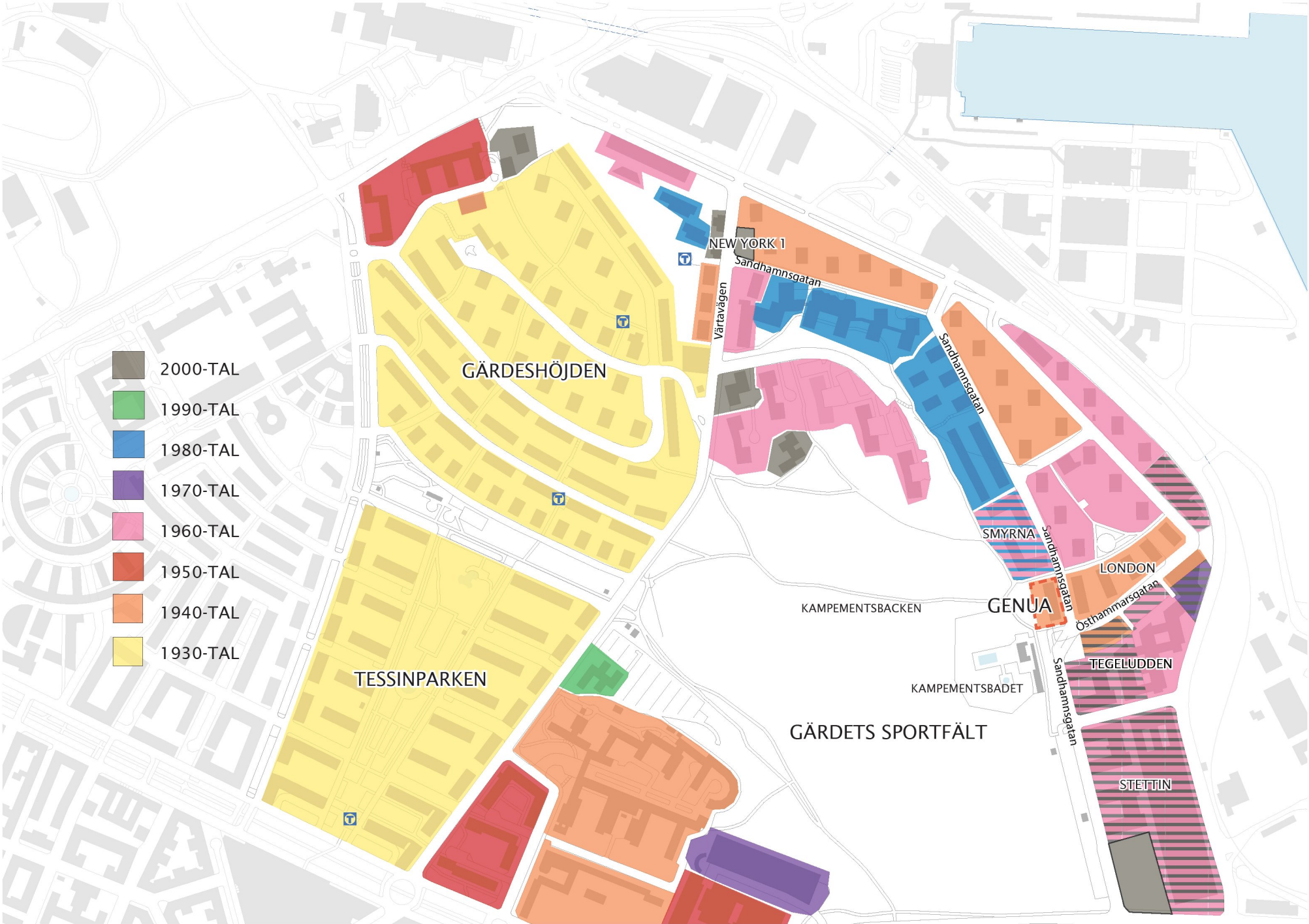
Kvarteren Tegelludden och Stettins bebyggelsefront sett från Kampementsbacken mot sydost med Kaknästornet i fonden. Framför syns Kampementbadets bassäng, 1967. Foto: Digitala stadsmuseet.

ÅRSRINGAR

Illustration som visar årsringar för Gärdets bebyggelse. Gärdesstaden domineras av 1930-talsbebyggelse. De östra delarna av gärdet har varierad byggnadsålder men med tonvikt på 1940- och 60-tal. Under 1980-talet tillkom en rad byggnader på södra sidan av Sandhamnsgatan i del av kvarteret Rio och Smyrna.

Den del av Smyrna som tillkom på 1960-talet byggdes om kraftigt på 1980-talet och fick bland annat ett sadeltak istället för det ursprungliga platta taket. I flera av de närliggande kvarteren har byggnaderna byggts på med två-tre våningsplan under 2010-talet, detta avser större delen av kvarteret Tegeludden med bebyggelse uppförd under 1940- respektive 1960-talet samt 1960-talsbebyggelsen i kvarteret Stettin. De kvarter som har förändrats kraftigt genom påbyggnader/ombyggnader har en streckad yta vars kulör visar vilket årtionde den ursprungliga byggnaden uppfördes och vilket årtionde förändringen har skett.

Helt nya byggnader har även tillkommit i kvarteret Stettins södra del (79 & park) och inom New York 1 vid korsningen Sandhamnsgatan-Värtavägen har ett nytt flerbostadshus nyligen färdigställts. Båda dessa fastigheter är markerade i grått med omgivande svart linje.

Karta: Stockholm stads stadskarta med bearbetning av Tyréns, 2019.

STOCKHOLMSSKOLAN

Det Stockholm som växte fram under 1930-1950-talen utgör ett karakteristiskt stadslandskap med bebyggelsen insprängd i det regionalt särpräglade landskapet med hällmarker, tall- och björkdungar, hagmarker och vatten. Gestaltningen är bl.a. inspirerad och hämtad från Holger Bloms parkprogram. Parkerna sågs som en möjlighet att främja folkhälsan genom att skapa platser för lek och rekreation. I programmet fanns även visioner om parken som ett offentligt och socialt rum för kultur, folkbildning och politik. Det fanns en idé om att parkerna skulle strukturera staden och väva den samman i ett nätverk av grönt, de skulle inte endast utgöra isolerade grönområden. Stilidealet var präglad av den inhemska naturen i en slags stiliserad form, d.v.s. att många av naturens element bevarades samtidigt som nya skapades. Stilen har kommit att kallas för *Stockholmsskolan* eller *Stockholmsstilen* vilken utgjorde en kontrast till det dittills rådande klassiska idealet.

Flera landskapsarkitekter tillägnade sig och utvecklade stilen, som exempelvis Ulla Bardorff och Sven Hermelin och gärna i samarbete med konstnärer som försett parkerna med olika slags konstverk. Parkmiljöerna i innerstaden kunde ges arkitektoniska tillägg som samspelade men gav karaktär till den befintliga miljön medan ytterområdena behandlades lite annorlunda. Här modellerade landskapsarkitekten fram parkkvaliteter ur landskapet efter noga utformade ritningsstudier av områden som Hägerstensåsen m.fl. Parkerna beaktades redan i planeringsskedet av ytterstaden vilket har bidragit till det så särpräglade stadslandskapet.

Fredhällsparken 1946. Parken ansluter naturligt till bostadsbebyggelsen och dess gårdsmiljöer. Källa: Nordiska museet.

STURE FRÖLÉN

Arkitekten Sture Frölén (1907-1999) räknas till en av funktionalismens främsta utövare och ligger bakom en stor mängd bostadshus som uppfördes i Stockholm under perioden. Fröléns arkitektur kännetecknas av en enkel men samtidigt elegant funktionalism som även har benämnts som "lyxfunkis". Ett av Fröléns signum är de genomtänkta men samtidigt eleganta planlösningarna som oavsett storlek upplevs som både ljusa och luftiga, tack vare stora fönsterytor, burspråk i olika utföranden och smarta öppningar mellan rummen. Vardagsrummen försågs allt som oftast med en öppen spis.

Frölén startade eget kontor 1934 och ett av hans första hus skulle bli vid Tessinparken på Gärdet. Huset på Hedinsgatan skulle följas av ett flertal hus på Gärdet ritade av Frölén, varvid burspråk med mellanliggande balkonger skulle bli ett av hans signum under denna period. 1937 uppfördes Askrikegatans rad av låga punkthus som skulle avsluta Tessinparken norrut. Husen gavs en utpräglad funktionalistisk utformning vars främre del upplyftes på pelare. Här använde Frölén även en annan detalj som han skulle återkomma till i flera av hans byggnader; det utkragande hörnfönstret som kan liknas vid ett burspråk i glas. Ett av Fröléns mest uppmärksammade verk är punkthuset på Rindögatan 19 från 1938, även detta är uppburet på pelare och karaktäriseras av stora utkragande fönster med för tiden originellt utformade balkongfronter av plåt. Under 1930-talet ritade Frölén även ett flertal byggnader i Traneberg och Hammarbyhöjden.

Under efterkrigstiden hade Frölén flera uppdrag i Solna där han ritade en mängd byggnader i anslutning till Solna Centrum och han fick även i uppdrag att rita Solna stadshus.

Frölén ritade framförallt enstaka hus och inte hela kvarter då uppdragen framförallt kom från privata byggherrar. Under 1950-talet ritade han dock huvuddelen av byggnaderna i kvarteren Infanteristen och Rekryten, mellan Gustav Adolfsparken och Oxenstiernsgatan på Östermalm. I början av 1950-talet ritade Frölén flera av punkthusen i Bandhagen som uppfördes på höjden, längs med Fågelstavägen.

Förutom bostadshus ritade Frölén även ett flertal idrottsanläggningar, industrier, kommunalhus, skolor och kyrkor bland annat Huddinge kommunalhus (1948), Ågestaverket (invigd 1964) och Hässelbyverket (1956) där Frölén även var ansvarig arkitekt för utbyggnaden mellan 1963-1968.

Bostadshus på Rindögatan 19, uppfört 1938. Foto: Wikipedia.

Huddinge kommunalhus från 1948. Foto: Wikipedia.

Punkthuset på Askrikegatan. Foto: Wikipedia.

Punkthuset längs Fågelstavägen i Bandhagen har koppartälttak och fasader i rött tegel med indragna hörnbalkonger med gul tegelinklädnad. Foto: Tyréns, 2017.

NULÄGE OCH KARAKTÄR

NÄROMRÅDET

SANDHAMNSGATAN

Genua 1 är beläget vid mitten av den långa Sandhamnsgatan som sträcker sig hela vägen från Värtavägen i nordväst till Lindarängsvägen i sydost. Sandhamnsgatan präglas av flera krökningar och stora nivåskillnader med bebyggelse anpassad efter topografin.

Längs med kvarteret New York i norra delen av Sandhamnsgatan finns väl tilltagen förgårdsmark som kantas av ett flertal högväxta lärkträd. Kvarteret New York består av sju punkthus i 8-9 våningar, placerade utefter de topografiska förutsättningarna och bär en stark prägel av hus i park. Byggnaderna har ljust putsade fasader i olika varma kulörer och valmade tak. Variationen av balkonger, burspråk och fönster är stor. Inom fastigheten New York 1 vid hörnet Sandhamnsgatan-Värtavägen tillkommer inom kort ytterligare ett bostadshus på 8-9 våningsplan.

Vid Sandhamnsgatans fortsättning söderut ansluter ytterligare sju punkthus i kvarteret Oporto. Punkthusen har en liknande utformning som New York-husen med 8-9 våningsplan, putsade fasader och valmade sadeltak.

Bebyggelsen i Kvarteret Rio söder om Sandhamnsgatan uppfördes i slutet av 1980-talet och består av fyra höga lamellhus, tvärställda med gavlar vända mot gatan. Även om de tillhör en helt annan generation så bildar gavlarna tillsammans med punkthusen från 1940-talet, en enhetlig struktur. Strukturen bryts genom den av Leonie Geisendorf ritade byggnaden från 1960-talet i kvarteret Rio som avviker i både arkitektur och placering gentemot gatan.

Sandhamnsgatans norra del som ansluter till Värtavägen. Punkthusen i kvarteret New York uppfördes under 1940-talet. På en obebyggda delen av New York 1 tillkommer ytterligare ett bostadshus på 8-9 våningsplan inom kort. Till höger skymtar studentbostadshuset Fyrtalet från 1967, ritat av Leonie Geisendorf.

New York till vänster och Rio till höger. Sandhamnsgatan övergår i denna del från bilväg till gång- och cykelväg.

Vid Sandhamnsplan där kvarteret Porto och Smyrna tar vid svänger Sandhamnsgatan av i sydöstlig riktning.

Tidigare var denna del av Sandhamnsgatan en dubbelriktad bilgata men i samband med 1980-talets detaljplaneändringar för kvarteret Rio stängdes gatan av för genomfartstrafik för bilar. Denna del av Sandhamnsgatan utgörs numera av en gång- och cykelväg kantad av förgårdsmark med träd och buskage.

Väster om kvarteret Oporto i norra delen av kvarteret Smyrna finns fem punkthus uppförda i början av 2000-talet. Längre ner i slutningen i södra delen av Smyrna finns två vinklade volymer i sex våningsplan uppförda 1968. Byggnaderna i Kv. Smyrna förändras kraftigt under 1980-talet då bl.a. taket ändrades från flackt till sadeltak.

< Punkthusen i Kvarteret Oporto tillkom på 1940-talet och ingick i samma detaljplan som kvarteret New York. Punkthusen har en tydlig funktionalistisk prägel med putsade fasader, fönster i två och tre lugter, runda balkonger och vinklade burspråk. Husen är tidsenligt placerade efter den varierade topografin och med sparad naturmark mellan husen.

Sandhamnsgatan söderut. Till vänster: punkthusen i norra delen av kvarteret London som tillkom 1960-61. Till höger: kvarteret Smyrna som uppfördes i slutet av 1960-talet.

Bebyggelsen följer Sandhamnsgatans sluttning söderut och trappas ner i höjd. Genua 1 kan anas bakom huset i kvarteret Smyrna. På andra sidan gatan står Londons punkthus och nedan lamellhusen i södra delen av kvarteret.

KV. LONDON

KV. TEGELUDDEN

KV. GENUA

Lameller på var sida med långsidor vända mot Sandhamnsgatan. Till höger Genua 1. I fonden den påbyggda 1940- och 1960-talsbebyggelsen i kvarteret Tegeludden.

Tegeludden 11 uppfördes som kontorshus 1961 men omvandlades till bostäder 2010 och byggdes på med två våningar. Påbyggnaderna har fasader i grå plåt och har placerats indragna från övrig fasad.

Kvarteret Tegeludden närmast och därefter kvarteret Stettin, också påbyggt under 2010-talet. På andra sidan Sandhamnsgatan öppnar Gärdetfältet upp sig. Kampementsbadet skymtar till höger.

I slutningen ner mot Gärdesfältet, mellan Sandhamnsgatan och Öregrundsgatan, ansluter kvarteret London vars norra del består av punkthus från tidigt 1960-tal som i söder trappas ner i lamellhus från 1940-talet.

Södra delen av Sandhamnsgatan utgörs av kvarteret Tegeludden och Stettin som uppfördes som kontorshus på 1960-talet. Byggnadsvolymer har liknande utformning med tegelfasader och platta tak, flyglar om fem våningar sammanlänkande med en lägre entrévolym. Flyglarna utgör ett tydlig front utmed Sandhamnsgatan, trots påbyggnader som i hög grad har påverkat byggnadenas

Vy från Gärdesfältet mot Sandhamnsgatan. Flyglarna i kvarteret Tegeludden (till vänster) och Stettin (till höger) bildar en tydlig front mot Ladugårdsgärdet, även då gavelmotiven har påverkats av påbyggnationer under 00-talet.

ÖSTHAMMARSGATAN

De fem lamellhusen i kvarteret London, belägna längs med Östhammarsgatan uppfördes 1943 efter ritningar av bland annat Björn Hedvall och Archibald Frid. Husen är placerade i en solfjädersliknande form anpassad efter gatans kurvatur med gavlar vända mot gatan. Mellan husen finns stora, öppna gårdsytor. Husen är tidsenligt putsade och har en regelbunden fasadkomposition och fönster i två eller tre lufter. Taken är valmade sadeltak klädda i rött tegel. Gavlarna som vänder sig mot Östhammarsgatan har centrerade alternativt sidoförskjutna balkonger indragna i fasaden med utstickande balkongfronter.

På södra sidan, i korsningen Östhammarsgatan-Sandhamnsgatan inom kvarteret Tegeludden, ligger en före detta kontors- och lagerbyggnad uppförd på 1940-talet. 2008-09 omvandlades kontorshuset till bostäder och byggdes på med flera våningsplan.

London 5 ritad av arkitekten Björn Hedvall har en mer lekfull utformning än Genua, med större fönstervariation och entréer placerade indragna i burspråkens hörn. Bottenvåningens södra del utgörs idag av en restaurang med uteservering mot Östhammarsgatan.

Vy mot korsningen Sandhamnsgatan-Östhammarsgatan från Kampementsbadets entré. Lamellerna i Genua och London anknyter både arkitektoniskt och skalmässigt till varandra. Till höger Tegeludden 3 som uppfördes som kontorshus och lager 1945. Byggnadens karaktär förändrades påtagligt när det 2008-09 byggdes om till bostäder och påbyggdes med två-tre våningsplan.

Vy mot Genua från Östhammarsgatan. Kvarteret London närmast.

Husen har liknande fasadutformning med valmade sadeltak och accentuerade, balkongförsedda gavlar.

Mellan lamellhusen i kvarteret London finns stora öppna gårdssytor. I bakgrunden syns punkthusen i kvarterets norra del.

Längs med Östhammarsgatans södra sida sträcker sig den före detta kontors- och lagerbyggnaden inom Tegeludden 3 som påbyggts i samband med konverteringen till bostäder. Kvarteret Genua döljs bakom lamellhuset i kvarteret London.

Runt om Gärdests sportfält finns varierad bebyggelse med olika karaktäristiska motiv. Kaknästornet sticker upp ovan landskapssiluetten och utgör ett tydligt landmärke på Ladugårdsgärdet och för hela Stockholms innerstad.

I väster präglas bebyggelsen av flera samlade institutionsbyggnader som Finska Borgen, Brittiska ambassaden, Italienska kulturinstitutet, SVT-huset, Filmhuset, FMV m.m

Sportfältet övergår i sydväst i Tessinparkens och Gärdeshöjdens hus i park-bebyggelse. Stadsbilden vid Sandhamnsgatan är i förhållande till Gärdeshöjden relativt låg och delvis enhetligt gestaltad med gemensam takfotshöjd.

Gärdesstaden från öster med Askrikegatan, Brantninggatan och Rindögatans bebyggelse.

Filmhuset och gärdets sydvästra bebyggelse på andra sidan Gärdets sportfält.

Vy från sydväst mot Gärdets sportfält och Kaknästornet i fonden.

Vy från Sportfältet i sydväst. De före detta kontorshusen från 1960-talet höll tidigare samma takfotshöjd som Genua och Londons lamellhus sett från Ladugårdsgärdet. 00-talets påbyggnader av 1960-talskvarteren har förändrat den tidigare stadsfronten vars siluett nu har höjts 2-3 våningsplan mot söder.

Entré till Kampementsbadet.

På Sandhamnsgatans västra sida mot Sportfältet i närheten av planområdet ligger Kampementsbadet från 1960-talet. Sandhamnsgatan kantas av en rad med uppväxta lövträd.

KVARTERET

Byggnaden är belägen i mötet mellan den äldre funktionalistiska Gärdetbebyggelsen och den senare tillkomna och till delar moderniserade kontors- och industribebyggelsen som ansluter i söder. Ladugårdsgärdet och sportfältet vars stora fält öppnar upp sig i väster utgör ett betydande inslag i området. Genua som är beläget i direkt anslutning till det stora grönområdet har ett exponerat läge i fronten mot Ladugårdsgärdet men skymts något av topografin. I anslutning till den aktuella fastigheten i nordväst finns en variation av högväxta träd, bland annat en äldre ek och ett flertal lärkträd som ingår i en miljö av skyddsvärda träd.

Lokalt bildar Genua tillsammans med lamellhusen i kvarteret London ett sammanhållet och småskaligt gaturum genom sin takfotshöjd och arkitektoniska utformning.

Byggnadens placering med gaveln mot Sandhamnsgatans krökning mot söder, innebär att byggnaden och dess tydliga gavelmotiv även utgör en tydlig front mot Sandhamnsgatan och platsbildningen framför byggnaden som ansluter till parkmiljön.

Genua utgör en tydlig bebyggelsefront mot Sandhamnsgatan söderifrån. Söder om Genua vid korsningen Sandhamnsgatan-Östhammargatan finns en platsbildning med busshållplats och en gräsyta med två högväxta lövträd i anslutning till trottoaren.

Från Sandhamnsgatan norrifrån bildar kvarteret London (till vänster) och Genua (till höger) ett sammanhållet gaturum genom sin skala och utformning.

Byggnaden har ett exponerat läge i fronten mot Ladugårdsgårdets stora grönområde och Gärdets sportfält.

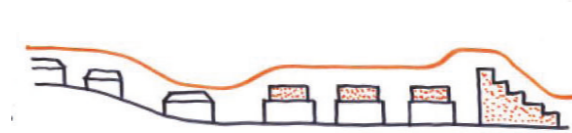
Genua 1 och London 5 flankerar Sandhamnsgatan på var sida. Bebyggelsen trappas upp med punkthus mot höjden.

Från det anslutande parkområdet i väster. Under avlövad säsong framträder byggnaden mellan lärkträden och övriga högväxta lövträd.

Gårdets topografi då.
Byggnader placerade på/utmed höjdkurvor.
Topografi avläsbar genom taklandskapet

Gårdets topografi idag.
Till/påbyggnader har bildat en ny stadssiluett.

Illustration av Marge som visar siluetten innan påbyggnad av kv. Tegeludden och Stettin och nuvarande situation sett från Gårdets sportfält med kvarteret.

Analys av den yttre bebyggelsefronten mot Gårdet mot nordost. Grön linje visar den tidigare siluetten innan påbyggnader av kvarteren Tegeludden och Stettin. Orange linje illustrerar den befintliga siluetten. Genua är markerad med en vit ruta. Illustration av Marge, 2019-04-02.

BEFINTLIG BYGGNAD OCH GÅRDSMILJÖ

Byggnaden inom den aktuella fastigheten uppvisar i huvudsak bevarad ursprunglig karaktär från 1950 sett till både volym, fasad och byggnadsdetaljer. Ett fåtal exteriöra ändringar har genomförts genom åren. Källarfönster mot gården tillkom 1958 och även portar har bytts ut mot denna sida. Entréport till kontorslokalen har bytts ut mot Sandhamnsgatan. Taket har lagts om med rött taktegel likt det ursprungliga.

Fastighetens västra sida mot Ladugårdsgärdet präglas av kuperad trädbevuxen naturmark som ansluter till den hårdgjorda gårdsytan. Ursprunglig gårdsgestaltning finns bevarad i form av naturstensmurar och växtlighet.

Den långa fasaden mot Sandhamnsgatan vars höjd tonas ner för slutningen. Gavlarna har lika utformning på båda sidor med framträdande mittparti, indragna hörnbalkonger och valmat tak med takkupa.

Byggnaden och gården från väster. Gården omges av hamlade träd och bäddas in av den kuperade naturmarken.

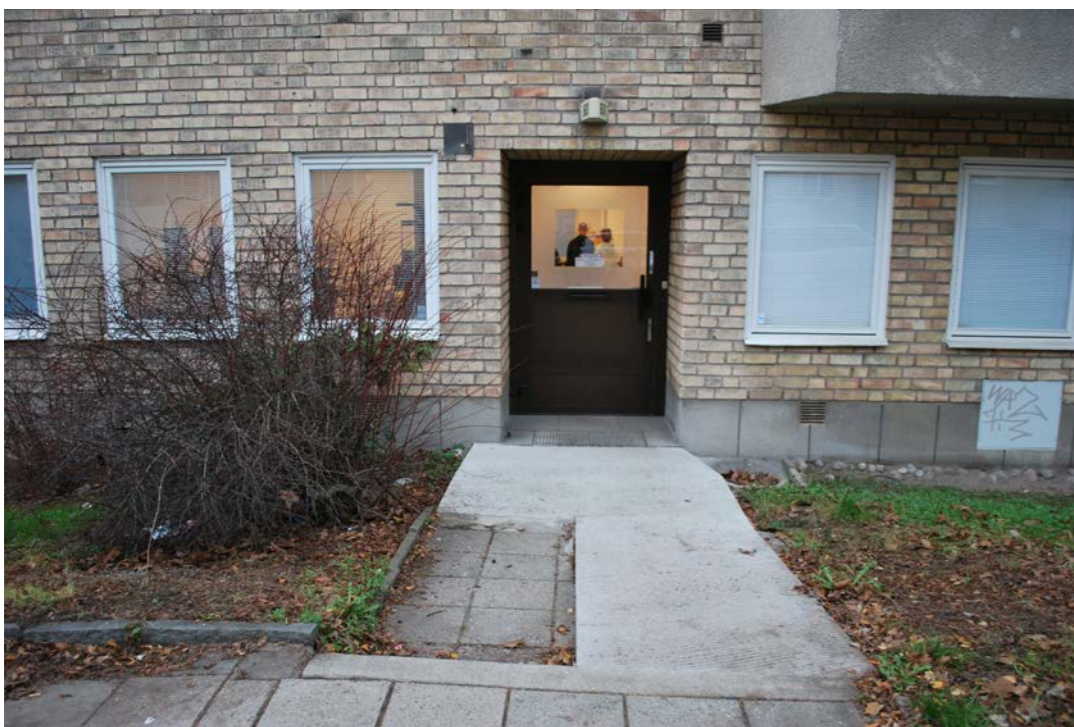
Norr om byggnaden löper en gångväg som ansluter till Gärdets sportfält och Kampementshöjden västerut.

Förgårdsmark mellan byggnaden och trottoaren längs Sandhamnsgatan. Nivåskillnaden i norra delen överbyggs med trappor i granit med ursprungligt smidesräcke. Framför entrén finns markbeläggning av granitplattor.

Halvsutteräng mot söder. Sutterängvåningen är indragen vid gavelfasaden.

Mellan de två bostadsentréerna mot Sandhamnsgatan finns en entré till kontorslokalerna i bottenvåningen. Den ursprungliga porten är utbytt till en glasad aluminiumport.

Mot Sandhamnsgatan finns två entréportar till trapphusen som har ursprungliga glasade ekdörrar med sidoljus och tidstypisk beslagning.

Båda portikerna är kraftigt indragna i fasaden och har putsade omfattningar med kopparöverstycken. Ursprunglig portbelysning sitter ovan entréerna i form av en trekantig lampa som anger portnummret med svarta siffror.

Balkongerna har korrugerade plåtfroter med avfasade hörn och överligger i smide.

Putsade burspråk bryter av de långa fasaderna mot gården och Sandhamnsgatan. Burspråksfönstren har låga smidesräcken.

Den ojämnt brända teglet murat i förband skapar nyanseringar och livfullhet i fasaden.

Gårdsfasaden från gångbanan norrifrån. Tomten omges av lärkträd, blandad lövträdsvegetation och en hel del sly som till delar skymmer sikten mot byggnaden.

Gårdsfasaden har utöver de två burspråken även försetts med indragna balkonger centrerade på fasaden. Mot den hårdgjorda delen av gården ansluter kuperad naturmark och stora träd. Ursprunglig gårdsstruktur finns delvis bevarad i form av naturstensmurar och lövträd. Ett flertal hamlade träd finns i och omkring gårdsytan.

Gården är till stora delar hårdgjord med parkeringsplatser och infart till garage.

Gården är belägen i direkt anslutning till Ladugårdsgärdet stora grönområde.

INTERIÖR

I huset finns två trapphus som är belägna i husets mitt och saknar dagsljusinsläpp, vanligt för tidens tjockhus. Den besökta entréhallen och trapphuset mot söder har bevarad ursprunglig utformning med golv av kalkstensplattor, väggbeklädnad av ljus stucco lustro och trappa med kalkstenssteg, målat smidesräcke med handledare av plattjärn i trappspindeln samt rundad handledare i oljat trä mot trapphusvägg. En målad skurlist finns utmed trappan. Den vita väggkulören är sannolikt sekundär. I trapphuset finns bevarade ursprungliga tamburdörrar inklädda i mörk fanér med brevinkast i förnicklad mässing samt tunna dörrkarmar i trä.

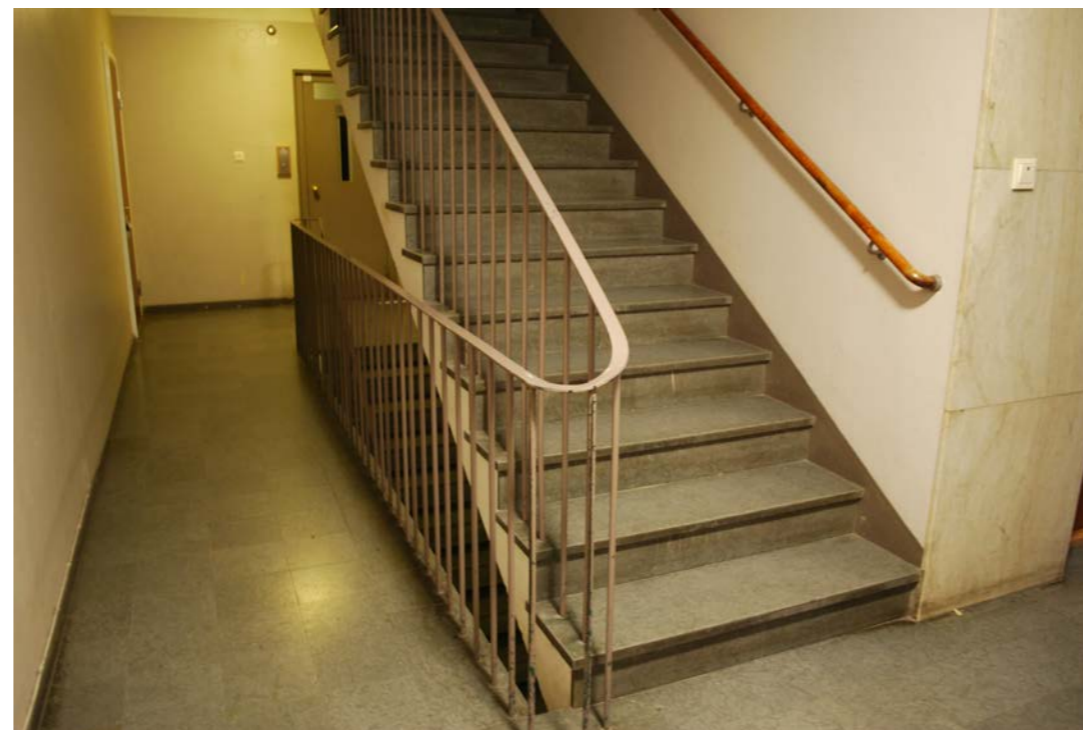
Inventering av lägenheter och övriga utrymmen har inte utförts inom ramen för denna utredning.

Entréhall.

Entréhall. Väggar är inklädda i stucco lustro - marmorimiterande putsplattor - från golv till tak. Ett vanligt inslag i mer påkostade trapphus under både 1940- och 50-talet.

Trappa med kalkstenssteg och trappräcke i målat smide i trappspindeln och mot trapphusvägg finns handledare i trä. Hissläge är ursprungligt.

KULTURVÄRDEN

Genua 1 uppfördes 1950 efter Sture Fröléns ritningar, en av funktionalismens främsta utövare i Stockholmsområdet vid tiden. Byggnaden är gulklassad av Stadsmuseet vilket innebär ett visst kulturhistoriskt värde och/eller positiv för stadsbilden. Genua 1 ligger även inom riksintresset *Stockholms innerstad med Djurgården* och i direkt anslutning till Ladugårdsgärdet och Kungliga Nationalstadsparken.

Byggnadens utformning bär kopplingar till 1940- och 50-talets folkhemsarkitektur och funktionalismens grundtankar om tillgång till ljus, luft och grönska. Terränganpassad placering med sparad naturmark utgjorde en viktig del av tidens planering av bostäder, vilket även genomsyrar kvarteret Genua.

Byggnaden som har en i hög grad välbevarad karaktär från 1949-50, präglas av en enkel och symmetrisk fasadkomposition med tidsenliga, robusta fasadmaterial och omsorgsfullt utförda om än enkla byggnadsdetaljer. Gavelmotiven med centrerade fönster, sidoförskjutna balkonger och den valmade takformen utgör en betydande del av byggnadens karaktär. Byggnaden ter sig förhållandevis enkel för en byggnad ritad av Sture Frölén. Fröléns arkitektur genomsyras samtidigt av de omsorgsfullt utförda detaljerna och den höga materialkvaliteten i både fasad och trapphus vilket även återkommer i Genua. Även den genomtänkta planlösningen där samtliga lägenheter fick tillgång till antingen burspråk eller balkong samt att de större lägenheterna försågs med öppen spis, är typiskt för Fröléns arkitektur. Byggnaden har således höga arkitekturhistoriska värden och är i stor utsträckning typisk för sin tid sett till både byggnadstyp, utformning och placering.

Byggnadens är placerad i mötet mellan Ladugårdsgärdets stora grönområde, Gärdets äldre funktionalistiska bostadsbebyggelse och den senare uppförda och till delar moderniserade bebyggelsen som ansluter söderut. Genua har dock en tydlig samhörighet med Gärdets äldre funktionalistiska planering och som en del av de kvarter som byggdes ut efter Gärdets första stadsplan 1931.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens exponerade läge mot Nationalstadsparken och som en del av den stadsfront och medvetna nedtrappning av bebyggelsen från Gärdeshöjden ner mot Gärdets sportfält.
- Den södra gavelns tydliga frontverkan mot Sandhamnsgatan söderut som tillsammans med London bildar en portal till Gärdeshöjden.
- Den samstämda utformningen med kvarteret Londons lamellhus, sett till både volym, skala och arkitektur.
- Byggnadens i hög grad oförändrade volym och exteriör från 1950 ritad av arkitekten Sture Frölén, en av funktionalismens främsta utövare i Stockholmsområdet.
- Byggnadens tidsenliga arkitektur med kopplingar till både folkhemsarkitekturen och funktionalismen.
- Den symmetriska fasadkompositionen med valmat tegelklätt sadeltak, nyanserat fasadtegel, långa fasader uppbrutna med burspråk, glasade ekportar indragna i fasad med putsade omfattningar, tvålufts-fönster i trä och gavelhorn med indragna balkonger.
- Trädkantad förgårdsmark med granittrappor och smidesräcken.
- Byggnadens anpassning efter den kuperade terrängen och omgivande naturmark med anslutning till Ladugårdsgärdets stora grönområde.
- Gårdsgestaltning med gräsbeklädd kulle, ädellövträd och hårdgjord gårdsyta med bevarad polygonmur i natursten.

Byggnaden spelar en betydelsefull roll i stadsbilden ur flera hänseenden. Mot söder utgör det karaktäristiska gavelmotivet en viktig front mot Sandhamnsgatan och platsbildningen vid korsningen Sandhamnsgatan-Östhammarsgatan. Genuas väl avvägda skala och utformning som anpassats till kvarteret Londons lamellhus skapar lokalt ett småskaligt och samstämt gaturum vid anslutning till Ladugårdsgärdet. Den nedtrappade bebyggelsefronten från höjden ner mot Gärdesfältet är ett viktigt karaktärsdrag och även typiskt för hur man planerade bebyggelsen i andra samtida förorter i Stockholmsområdet.

Gårdsmiljöns naturpräglade karaktär har en tydlig koppling till 1940-50-talets utformning av parker och andra grönytor i Stockholmsområdet, en stil som går under benämningen Stockholmskolan/Stockholmsstilen.

PLANFÖRSLAGET

UNDERLAG FÖR BEDÖMNING

- Kv Genua 1, Marge underlagsmaterial 2021-06-14
- Illustrationer, Marge.

KORT OM PLANFÖRSLAGET

Den nu föreliggande förslaget till ny detaljplan för fastigheten Genua 1 är en omarbetning av tidigare förslag i samrådsskedet. Det nya förslaget avser en vindsinredning på det befintliga bostadshuset samt en nybyggnad i fyra våningar placerad i befintlig gårdsmiljö mot väster. Förslaget avser även ombyggnation av befintlig byggnads sockelvåning för att tillföra servicelokaler samt bostäder mot gaturummet i söder.

Förslaget är en omarbetning av tidigare förslag som innebar en två-våningspåbyggnad på det befintliga bostadshuset och ett något längre och bredare nytt hus väster om detta.

BEFINTLIG BYGGNAD

Bottenvåningarna byggs om till bostäder och delvis publika ändamål med en servicelokal mot Sandhamnsgatan och en på södra gaveln. I servicelokalerna utökas fönster i bottenvåning ner till sockel och det tillkommer potentiellt en ny entré.

Vinden inreds med sex till åtta stycken mindre lägenheter. Taket förses med åtta stycken nya takkupor, fyra på var långsida. Kuporna utformas likt de befintliga kuporna på de valmade gaveltaken. Taken får även kompletterande takfönster.

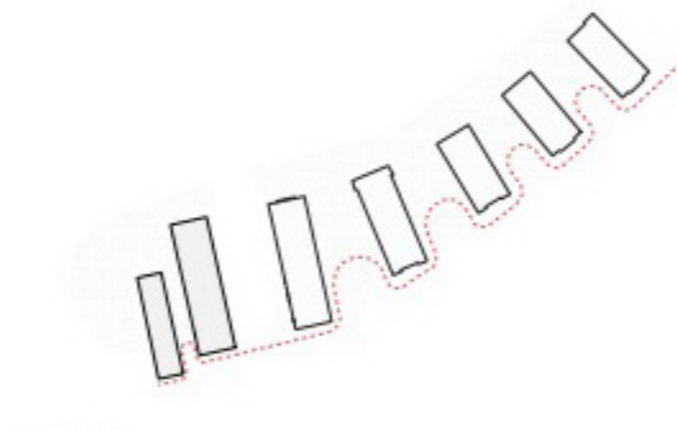

Illustration av Marge som visar placeringen av volymer i kvarteret London och Genua (till vänster) inklusive ny föreslagen byggnad.

NY BYGGNAD

Ett nytt bostadshuset föreslås intill befintlig byggnad i väster på gården. Byggnaden utformas med en långssmal volym som materialmässigt efterliknar det befintliga huset men blir mindre i skala och våningsantal. Föreslagen takform ansluter till det befintliga bostadshuset. Nybyggnadens bredd blir 7,65 m med en längd på 40,5m. Nybyggnaden är något förskjuten mot söder för att skapa ett respektavstånd till träden på anslutande mark väster om byggnaden.

Den nya byggnaden länkas till befintlig byggnad under mark genom en förbindelsegång som inrymmer serviceutrymmen. Trappa från gården leder till en övre gård belägen ovan länkbyggnaden som ska möjliggöra access och kopplingen till naturmark norr om gård.

Perspektiv Östhammarsgatan med ny byggnad. Illustration: Marge

GÅRDEN

Den nya gården utformas som ett öppet gårdsrum mot Sandhamnsgatan i söder. Parken är tänkt ska leta sig ner i den nya gårdsmiljön. Ny gårdsbredd mellan befintligt hus och nytt hus blir 9,1 meter. Ett övre gårdsrum föreslås placeras ovan länkbyggnad i norr.

Situationsplan tidigare förslag. Illustration: Marge

Nytt förslag. Situationsplan. Illustration: Marge

Det tidigare förslaget med ny byggnad samt påbyggnad på befintligt bostadshus. Fasader kortsida mot söder. Illustration: Marge.

Nytt förslag med ny byggnad samt nya takkupor på befintligt bostadshus (långsidor). Fasader kortsida mot söder. Illustration: Marge.

Tvärsektion från söder som visar höjder för ny byggnad (t.v), gård och befintlig byggnad med nya takkupor på långsidor (t.h). Illustration: Marge

Fasad öster mot Sandhamnsgatan. Illustration: Marge

Fasad väster med ny byggnad. Illustration: Marge

Vy från Gärdet. Bild till vänster visar nuläge utan ny byggnad i kv. Genua och till höger med ny byggnad.
Illustration: Marge

KONSEKVENSBESKRIVNING

KONSEKVENSBESKRIVNING

I konsekvensbeskrivningen görs en separat bedömning av förslaget för ombyggnad respektive nybyggnad inom fastigheten. Konsekvenserna beskrivs utifrån påverkan på Nationalstadspark (4:7 MB), riksintresse för kulturmiljövården (3:6 MB) stads- och landskapsbild (2:6 PBL) samt påverkan på kulturvården i befintlig byggnad (8:13 PBL) inom aktuell fastighet. Därefter görs en samlad bedömning som sammanfattar konsekvenserna för hela planförslaget.

BEDÖMNINGSSKALA - KONSEKVENSER FÖR KULTURVÅRDEN

Bedömningsskalan som används är uppdelad i fyra olika nivåer/ grader: Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser samt positiva konsekvenser för fastigheten/platsens kulturvården.

Stora negativa konsekvenser uppstår när påverkan sker i kulturmiljö med höga bevarandevärden - vanligen riksintresse och regionalt och lokalt utpekade viktiga värden. Höga kulturvården kan också representeras av mycket värdefulla enskilda objekt som inte alltid kommit med i övergripande inventeringar. Om påverkan innebär att miljöns värdekärnor skadas eller får till följd att viktiga samband och strukturer går förlorade uppstår stor negativ påverkan.

Måttliga negativa konsekvenser uppstår när viktiga kulturmiljövården påverkas i mindre grad än ovan. Kulturmiljö som fragmenteras så att dess helhet inte kan uppfattas. Strukturer och samband försvagas och blir mindre tydliga. Enstaka kulturvården, välbevarade, unika eller på annat sätt värdefulla i ett regionalt/lokalt perspektiv går förlorade.

Små negativa konsekvenser uppstår när enstaka kulturmiljöobjekt av mindre betydelse påverkas eller tas bort. De enstaka objekten är inte betydelsebärande för kulturmiljöns helhet eller är inte unika eller sällsynta av sin typ. Samband och strukturer kan även i framtiden uppfattas.

Positiva konsekvenser uppstår när projektet bidrar till att tydliggöra och förstärka kulturmiljöns samband och strukturer samt den historiska läsbarheten.

Vy från Gärdesfältet mot Gärdet västerifrån. Kampementsbacken med skyddsvärda träd syns till vänster i bild. Från denna vypunkten är Genua skymd av vegetation. Foto: Tyréns november 2018.

KONSEKVENSER VINDSINREDNING OCH NYA TAKKUPOR

NATIONALSTADSPARKEN

Kvarteret Genua är beläget i nära anslutning till Kungliga Nationalstadsparken, närmast finns delområdet Ladugårdsgårde. Mer avlägset finns delområdet Gärdesstaden.

Nya takkupor kan bli synliga från vissa värdefulla utblickar från parken men bedöms inte medföra några negativa konsekvenser. Siluetten sett från Gärdets sportfält kommer att bevaras i sin helhet och kuporna bryter inte befintlig bebyggelsesiluet.

Sammantaget bedöms inga värden eller målbilder för delområdet Ladugårdsgårde påverkas av nya föreslagna takkupor till följd av vindsinredningen. Förslaget medför små negativa konsekvenser.

KONSEKVENSER RIKSINTRESSET

Den aktuella fastigheten ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården "Stockholms innerstad med Djurgården". De föreslagna ågärderna på taket bedöms inte påverka möjligheten att fortsatt kunna läsa av de utpekade uttrycken för riksintresset. Förslaget medför små negativa konsekvenser.

KONSEKVENSER STADS- OCH LANDSKAPSBILD

Genua 1 har en samstämd utformning med kvarteret Londons lamellhus, sett till både volym, skala och arkitektur men är uppförd som en senare solitär med annan fasadbeklädnad. Taklandskapets utformning är en del av detta. De föreslagna takkuporna är ett nytt tillägg men är utformade enligt de två befintliga kuporna och den indragna placeringen bidrar till att takfallet fortsatt kan upplevas likt omgivande bebyggelse.

Sammantaget bedöms små negativa konsekvenser uppstå för stads- och landskapsbilden.

KONSEKVENSER FÖR KULTURVÄRDEN BEFINTLIG BYGGNAD

Fastigheten gulklassades av Stockholms Stadsmuseum i början av 1990-talet och har därmed bedömts ha ett visst kulturhistoriskt värde och/eller av positiv betydelse för stadsbilden. Tyréns kulturmiljöutredning har ytterligare lyft fram värdebärande karaktärsdrag för Genua 1. Byggnaden uppvisar utvändigt, utöver omläggning av takpannor och byte av entréport mot gata ett i hög grad ursprungligt utförande från tiden då byggnaden uppfördes 1949-50.

Den planerade vindsinredningen påverkar inte befintliga trapphus.

Förslaget med nya takkupor är ett nytt tillägg för byggnaden. På Fröléns ursprungliga ritningar framgår att en indragen piskbalkong planerades på taket ut mot Sandhamnsgatan. På samma sätt förekommer balkonger och kupor på taken i kv. London. Detta visar att företeelsen inte är främmande för bebyggelse från tiden. De nya kuporna är utformade efter modell från de ursprungliga kuporna på gavlarna.

Sammantaget bedöms vindsinredningen och de nya takkuporna medföra små negativa konsekvenser och inte innebära förvanskning av byggnadens kulturvärden.

KONSEKVENSER OMBYGGNAD SOCKELVÅNING

Den föreslagna ändringarna av befintlig sockelvåning ska möjliggöra utrymme för nya bostäder och publika ändamål. Förslaget innefattar ändring av de centralt placerade fönstren mot Sandhamnsgatan, vilka utökas ner till mark. En ny entréöppning tas upp i anslutning till de ändrade fönstren, i läge för ett befintligt fönster. Fönstren bevarar sin fönstersättning och bredd och utökas endast nedåt. Ett ljusare glaserat tegel föreslås för de ombyggda partierna av sockelvåningen, på så vis kan det publika delarna urskilja sig från bostadsdelen. Åtgärden innebär ingrepp i mur och fasad, ändring av berörda ursprungliga fönster samt lokal ändring av fasaduttryck.

Ändringarna berör även sockelvåningen på kortsidan mot söder som också är tänkt ska inrymma en lokal med publik verksamhet. För kortsidans sockelvåning föreslås liknande ändringar för fönstren som mot Sandhamnsgatan. De fyra befintliga fönsteröppningarna tas upp ner till mark och kompletteras med två nya fönsteröppningar samt en entrédörr under den västra balkongen. Lokalen med kortsidan planeras för att användas som kafé- eller restauranglokal med servering mot platsbildningen i söder.

KONSEKVENSER FÖR KULTURVÄRDEN BEFINTLIG BYGGNAD

Byggnadens bottenvåning var ursprungligen inredd för kontorslokaler mot både gata och gård vilket också innebar att fönstersättningen redan från början avvek i detta plan genom en tätare placering och mindre fönster. Under 2000-talet inreddes kontorslokalerna mot gårdssidan för bostäder men övriga utrymmen har idag kvar sin funktion. Gärdets tidiga bostadsbebyggelse har en tradition med servicelokaler i byggnadernas bottenvåning. Att befintlig byggnad inom Genua inreds med lokaler i bottenvåning med restaurang/kafélokal mot platsbildningen i söder, bedöms ur kulturhistorisk synpunkt vara väl lämpat för platsen och sett till Gärdets bebyggelsehistorik. Vissa åtgärder för att öppna upp är därför inte främmande för denna typ av bebyggelse. Inslag av

avvikande fasadtegel innebär en förändring av den ursprungliga utformningen men markerar skillnaden mellan publika delar och bostadshuset. Detaljutformning av denna typen av fasadändringar bör detaljstuderas i bygglovsskede i samråd med byggnadsantikvarie.

Förändringen av det ursprungliga fasaduttrycket innebär små negativa konsekvenser för byggnadens kulturvärden. Att den ursprungliga fönstersättningen samt fönsterbredden bevaras, är även positivt i sammanhanget.

Fasaden mot Sandhamnsgatan.

KONSEKVENSER NY BYGGNAD

NATIONALSTADSPARK

Det aktuella planområdet med den nya byggnaden gränsar till Nationalstadsparken. Det nya förslaget har flyttats inåt på fastigheten för att inte påverka parkens värden. På Kampementshöjden i anslutning till aktuell fastighet finns vegetation i form av ädellövträd och lärkträd som enligt vård- och utvecklingsplanen för Nationalstadsparken ska bevaras och vårdas så att deras karaktär och kvaliteter består. Lärkträden ingår dessutom i den närbelägna skyddsvärda trädmiljön. Dessa träd berörs inte av den nya byggnaden.

Planförslaget innebär att fyra träd på egen tomtmark tas ner. Dessa utgörs av beskurna skogslönnar. Den nya byggnaden har i föreliggande förslag flyttats in från tomtgränsen med respekt för Nationalstadsparken och de träd som står nära densamma för att de inte ska påverkas negativt av byggnationen. I utlåtande från Nordic Tree Care Ab angående träd- och rotmiljö 2021-05-17 bedöms att planförslaget är fullt genomförbart utifrån trädens perspektiv och har en mycket begränsad påverkan på dess vitalitet om beskäringsarbeten utförs enligt angivna anvisningar.

Värden och målbilder för delområdet Ladugårdsgårde bedöms i inte påverkas negativt av föreslagen nybyggnad inom fastigheten. Delområdet Gärdesstaden bedöms inte påverkas negativt ur någon aspekt. Förslaget medför små negativa konsekvenser.

RIKSINTRESSET

Den föreslagna nybyggnaden innebär att den kuperade delen av tomtens nord-västra del som naturligt övergår i omgivande naturmark kommer behöva planas ut för att kunna uppföra den nya byggnaden. Tomtens utformning där befintlig byggnad har anpassats efter terräng och natur får därmed en delvis ändrad struktur. Den kuperade och naturpräglade delen av fastigheten utgör ett tidstypiskt karaktärsdrag för 1940-50-talet då naturen spelade en viktig roll i utformningen av bostadsområden och kvarter. Den aktuella fastigheten kommer inte ha kvar detta karaktärsdrag i samma utsträckning då naturmarken ersätts med ett hus och en ny gårdsgestaltning. Däremot kommer anslutande natur fortfarande att prägla kvarteret.

Aktuell fastighet från gångväg söderifrån.

Förslaget kan medföra en viss påverkan på riksintressets uttryck som handlar om 1900-talets terränganpassade planer och grönska samt ett av stadens särdrag som handlar om bebyggelsens anpassning efter naturen. De negativa konsekvenserna bedöms dock som marginella då planområdet endast utgör en begränsad del av riksintresset. Förslaget medför små negativa konsekvenser.

STADS- OCH LANDSKAPSBILD

Befintlig byggnad utgör en del av den yttre bebyggelsefronten mot gårdet. Den föreslagna nybyggnaden kommer att skymma nedre våningsplanen på befintlig byggnad och utgöra en nytt inslag i frontens sett från Gårdets sportfält. Genua 1 är idag till stora delar skymd av vegetation och nybyggnaden kommer därför inte innebära någon stor påverkan på sikten mot befintlig byggnad på håll. Valet av material och byggnadens gestaltning ansluter till det befintliga bostadshuset.

Det befintliga bostadshuset är idag en solitär i kvarteret och utgör tillsammans med det första huset i kv. London en front mot Sandhamnsgatan. Kvartersstrukturen kommer att påverkas om ett nytt hus uppförs intill. Den nya byggnaden är dock mindre i skala

och volym vilket ger det nuvarande bostadshuset en fortsatt självklar dominant position i fronten mot Sandhamnsgatan. Till detta bidrar även den nya byggnadens förskjutna placering mot söder.

Utformningen av det nya huset med gult tegel, valmat sadeltak och omsorg om detaljer bidrar till att huset ansluter till och underordnar sig det befintliga bostadshuset, samtidigt som trapphus och fönstersättning tydligt annonserar byggnaden som ett modernt tillägg.

Sammantaget bedöms föreslagen nybyggnad inom fastigheten medföra små negativa konsekvenser för kulturvärden på platsen. Förslaget bedöms även ta hänsyn till stads- och landskapsbilden.

Nybyggnadens ansluter till befintlig byggnad vilket innebär ingrepp i befintlig fasad och fönster som bör studeras vidare i detalj och i samråd med byggnadsantikvarie för att minimera negativa konsekvenser.

GÅRDSMILJÖ

Nybyggnad innebär att den befintliga gårdsmiljön påverkas när den kuperade delen av tomten planas ut. Den hårdgjorda delen av gården ersätts delvis med ny byggnad och en ny gårdsbildning med en bredd på 9,1 meter.

Förslaget innebär därmed att befintlig, sekundär markbeläggning samt naturstensmurar som utgör en del av gårdens ursprungliga gestaltning försvinner. Ny gestaltning är tänkt skapa "hus i park"-karaktär där naturmarken i norr och väster om fastigheten ska bilda ett tydligt fondmotiv och "leta" sig ned i gårdsrummet.

Sammantaget bedöms förslaget medföra små-måttliga negativa konsekvenser för fastighetens gårdsmiljö kopplat till att mötet mellan kuperad naturmark och hårdgjorda ytor med omgivande park- och naturmiljö blir mindre tydligt samt att del av ursprunglig gestaltning med polygonmur i natursten försvinner. Övriga murar samt markbeläggning är sekundär och kan ersättas utan att negativa konsekvenser bedöms uppstå.

Delvis hårdgjord gård med sekundär markbeläggning som utgör bilparkering idag. Ursprungliga naturstensmurar finns bevarade. Till den hårdgjorda gården ansluter kuperad naturmark med storväxta lövträd och lärkträd.

SAMLAD BEDÖMNING

Planförslaget omfattar vindsinredning av befintlig byggnad samt en ny byggnad inom kvarteret Genua inom stadsdelen Gärdet. Fastigheten Genua 1 ligger inom riksintresseområdet Stockholms innerstad med Djurgården och i nära anslutning till Kungliga Nationalstadsparken och parkens delområden Gärdesstaden och Ladugårdsgärdet. Befintlig byggnad uppförd 1949-50 efter ritningar av arkitekten Sture Frölén är gulklassad av Stadsmuseet och har bevarad ursprunglig exteriör karaktär inklusive trapphus.

Värden och målbilder för delområdet Ladugårdsgärde bedöms inte påverkas negativt av föreslagen nybyggnad inom fastigheten och delområde Gärdesstaden bedöms inte påverkas negativt ur någon aspekt. Den skyddsvärda trädmiljön utanför fastigheten påverkas inte.

Den nya byggnaden som föreslås inom aktuell fastighet innebär att delar av riksintressets uttryck påverkas i viss utsträckning. De negativa konsekvenserna bedöms dock som marginella då planområdet endast utgör en begränsad del av riksintresset. Anslutande natur kommer fortsatt att prägla kvarterets karaktär även om strukturen förändras med en ny byggnad. Sammantaget bedöms förslaget med ny byggnad inom aktuell fastighet medföra små negativa konsekvenser på riksintressets uttryck som idag återspeglas i kvarteret Genua.

Den aktuella fastigheten utgör en front i stadsbilden sett från Gärdets sportfält. Den nya byggnaden kommer delvis skymma det befintliga bostadshuset och utgöra en ny front i stadsbilden. Den kommer dock, liksom förhållandet är för bostadshuset idag, döljas av trädridan mot parken. Den bedöms inte störa samspelet med intilliggande lamellhus i kvarteret London i den viktiga vyn i fronten mot Sandhamnsgatan.

Inom fastigheten Genua 1 bedöms nybyggnaden vara väl placerad i förhållande till befintlig byggnad och omgivande skyddsvärd naturmiljö. Den är väl utformad med stor hänsyn till befintlig byggnad och omgivning samtidigt som den får ett samtida uttryck. Nybyggnaden innebär dock konsekvenser för gårdsmiljön då mötet mellan den hårdgjorda delen av gården och den kuperade terrängen med omgivande naturmiljö till stor del kommer att brytas. Gårdens gestaltning i sig har utöver bevarade naturstensmurar inga större värden som behöver beaktas. Sammantaget bedöms föreslagen nybyggnad inom fastigheten medföra små negativa konsekvenser för kulturvärden på platsen och ta hänsyn till stads- och landskapsbilden.

Vindsinredningen av det befintliga bostadshuset medför att åtta nya takkupor och kompletterande takfönster tillkommer på takfallen vilket förändrar dess befintliga utseende. De föreslagna takkuporna är utformade och placerade på samma sätt som två ursprungliga kupor som finns på byggnadens gavlar, vilket bidrar till att ge taket ett samlat intryck. Sammantaget bedöms förändringarna av taket medföra små negativa konsekvenser för byggnadens kulturvärden.

Ombyggnad av befintlig byggnads sockelvåning för att tillföra publika lokaler samt bostäder bedöms medföra små negativa konsekvenser för byggnadens kulturvärden men bedöms kunna bli ett positivt tillskott för gaturummet och platsbildningen vid Sandhamnsgatans möte med Gärdets sportfält i väster.

FORTSATT ARBETE

Vid ett genomförande av föreslagna ändringar för befintlig byggnad, bör kontrollpunkter avseende byggnadens kulturvärden upprättas och följas upp av byggnadsantikvarie under arbetets gång.

Detaljutformning som avser ändringar av befintlig byggnad bör ske i samråd med byggnadsantikvarie.